

Mapa 26. Główne kierunki migracji na Kaszubach po II wojnie światowej
 Kôrta 26. NówŹniészé czerënczi migracji na Kaszëbach pò II swiatowi wòjnie

Migracje na Kaszubach w 2005 r. prezentuje tabela XIV oraz mapa 27. Z przedstawionych danych wynika, że dodatnie saldo ruchów migracyjnych rejestrują powiaty: pucki, wejherowski, kartuski i gdański, stanowiące najbliższe zaplecze Trójmiasta. W tej dziedzinie szczególnie wyróżniają się powiaty gdański (14 osób na 1 000 ludności), wejherowski (7,5 osoby na 1 000 ludności), kartuski (6,1 osoby na 1 000 ludności) i pucki (2,5 osoby na 1 000 ludności). Ujemne saldo ruchów migracyjnych notują wszystkie pozostałe powiaty Kaszuba, a zwłaszcza ziemia człuchowska i bytowska.

2.7. Migracje lédzy

Słowo „migracja” òznôczô przecyganié abò przesedlanié lédzy bënë kraju (np. ze wsë do miasta) jak téż i z jednégo kraju do drédzégò. Dobiérającë kriterium czasu, mòże wëapartnic sezonowã i cyglã migracjã; kriterium przëczënë: dëtkòwã, pòliticznã, religiowã migracjã itd.

Na Kaszëbach òd dôwna widzec je wiòlgã migracjowã rësznôtã. W XIX wiekù, a òsoblëwò w jegò drédzi pòłowie wiele tësacy Kaszëbów wëcygnãło do Kanadë, Zjednónëch Stanów, Brazylji i Niemców. Wëjazdë do òstatnégò z wëmienionëch krajów bëłë w nym czasie czãsto sezonowé.

Pò I swiatowi wòjnie wikszosc Niemców, jaczich na Kaszëbach bëło cziledzesãt tësacy, wëjachało z kaszëbégò kraju. Jednakò òstało jich czilenôsce tësacy, np. w Chònicach i òkòlim. W rãkach Niemców bëło wiele warkòwniów i majątków, na przëmiòr w Krokòwie wiele gbùrszi zemi nôleżało do familii von Krokòw.

Na kaszëbskich zemiach, jaczé òstôwałë w granicach Niemców, widzec bëło copanië sã kaszëbskòscë. Wëcyganië nôbarzi aktywnëch Kaszëbów, òpòwiôdajacëch sã za Pòlskã, bëło tak wiôldzé, że na przëmiôr spòlëznowò-kùlturowé zëcé kaszëbsczë w Bëtowie, tak zëwë przed I swiatowã wòjnã, pò pròwdze zamarło.

Òb czas II swiatowi wòjnë zemie Kaszëb mùsza òpùscëc cziledzesãt tësãcy Pòlòchów, nade wszëtktò ti, chtërny w midzëwòjnowim czãdze òsiedlëlë sã w Gdini.

Nôbarzi aktywny w spòlëznowò-kùlturowim dzejanim òstelë zlikwidowóny pòzni w Piòsznicë i jinszych mòlach. W mòl Kaszëbów i resztë Pòlòchów przëszlë Niemcë sprowadzony w wikszoścë z bòltowëch krajów: Estónii, Łotwë i Lëtzwë.

Tabela XIV. Migracje ludności na pobyt stały w roku 2005

Tòbela XIV. Migracje lëdzy na stalé zamieszkanie w 2005 rokù

L.p.	Powiaty	Napływ		Odływ		Saldo migracji	
		ogółem	w tym z zagranicy	ogółem	W tym za granicę	ogółem	Na 1000 osób
P.l.	Pòwiatë	Przëchòdanië		Òdchòdanië		Migracjowé saldo	
		razã	w tym z za granicë	razã	w tym za granicã	razã	na 1000 lëdzy
1.	pucki	1 226	8	1 044	28	182	2,5
2.	wejherowski	4 237	21	2 898	152	1339	7,5
3.	lëborski	887	12	1 027	45	- 140	- 2,2
4.	słupski	1 382	15	1 580	13	- 198	- 2,1
5.	miasto Słupsk	1 084	18	1 261	88	- 177	- 1,8
6.	miasto Gdynia	3 699	172	3 911	372	- 212	- 0,8
7.	miasto Sopot	662	19	762	70	- 100	- 2,5
8.	miasto Gdańsk	4 520	199	4 846	543	- 326	- 0,7
9.	kartuski	1 776	2	1 119	39	657	6,1
10.	kościerski	784	3	808	—	- 24	- 0,4
11.	bytowski	888	36	1 131	59	- 243	- 3,2
12.	człuchowski	514	13	669	3	- 155	- 4,0
13.	chojnicki	895	10	901	37	- 6	- 0,1
14.	gdański	457	6	224	8	233	14,0
Razem/Razã		23 011	534	22 181	1 457	830	0,5

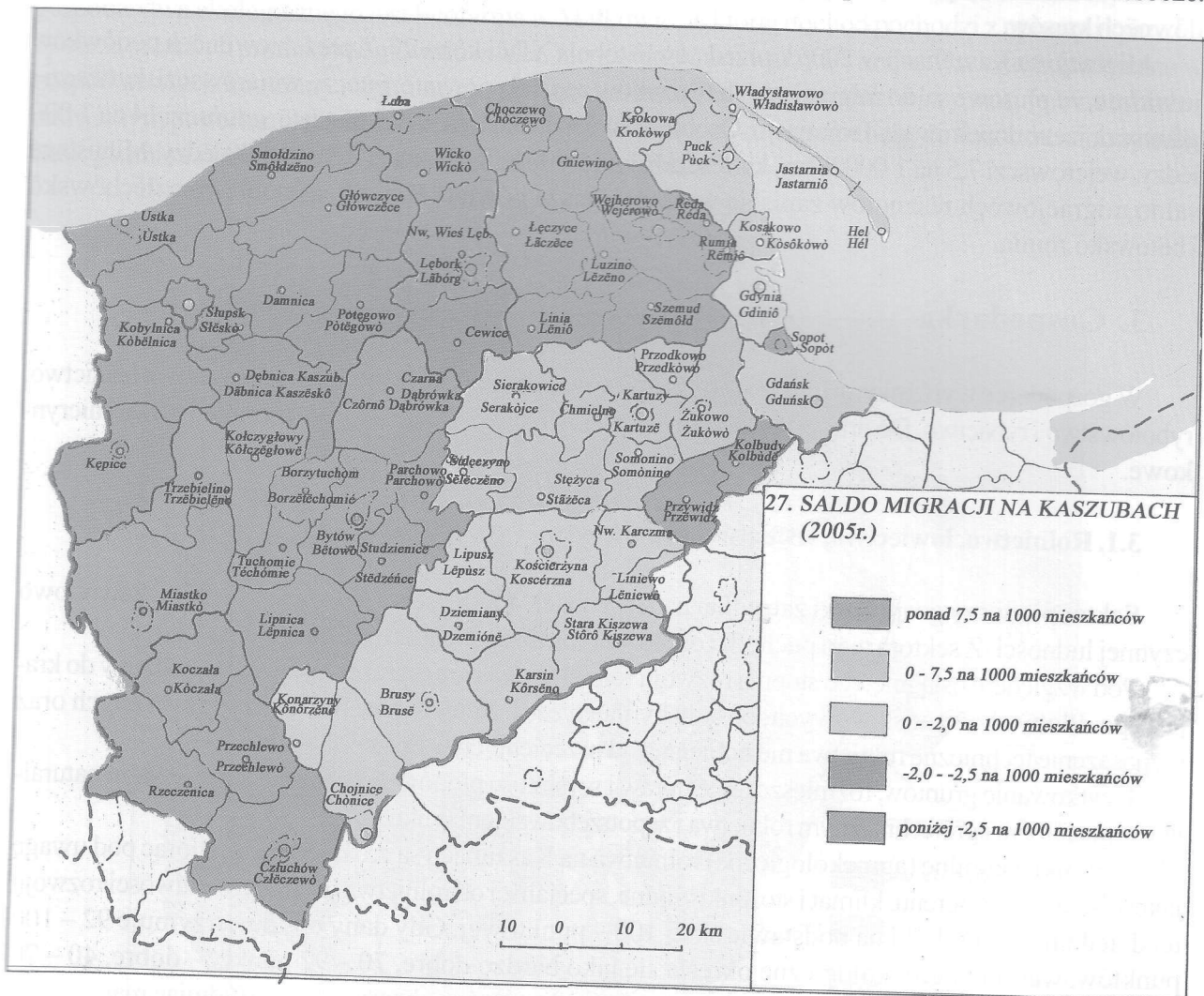
Źródło/Zdrzòdło: Wojewòdztwo pomorskie. Podregiony, powiaty, gminy 2006. Urzãd Statystyczny w Gdańsku. Gdańsk 2006.

Pò II swiatowi wòjnë w òbéndze Kaszëb zaszlë wiôldzé demògrafòwé zmianë. Zemie te òpùscëlë wnetka wszëtccë Niemcë. Nadto na etniczne Kaszëbë, lezacé przed wòjnã w granicach II Pòlszi Republiczi, nie przëcygnãło wiele òsiedleńców z bùtnã; nade wszëtktò bëłë to ùrzãdnicë, robòtnicë administracji, słužbë zdrowiò, szkòłowiznë i kùlturë, sãdów i milicji. Temù téz zwiksził sã procent Kaszëbów w òbéndze wëstãpiwaniò kaszëbskich dialektów. Równoczasno zaczãlë sã wiôldzé kòlgrãcowé migracje – nôwicy w zòchòdnã i wschòdnã stronã. Chùtkò pò przëdzeniem frontu wiele Kaszëbów òbsadło òstawioné przez Niemców gbùrstwa w pòwiatach: bëtowskim, lãbòrskim, slëpskim i gduńskim; przë tim „òbòwiazywa niepisònò zasada, że lëdze z jedny wsë abò parafii mielë starã ò to, zëbë przëcëgac, jezëlë nié do ti sami wsë, tej w to samò òkòlë”⁷. Kaszëbi z zemiów mòrsczëgò pòwiatu (òbjimajãcy zemie dzysëszëgò pùcczëgò pòwiatu i wikszośc wejerowszëgò) przëcygelë w wikszoścë do lãbòrszëgò pòwiatu; z pòlniowëch Kaszëb (Gòchów i Zòbòrów) do bëtowszëgò pòwiatu (w jaczim òstało czile tësãcy miestnëch Kaszëbów), czlëchòwsczëgò i miastecczëgò; z wëstrzëdnëch Kaszëb (pòwiatë kartëszci i kòscërszci) do wszëtczich pòwiatów z òkòlëgò, midzë jinszima na zemie Wòlnëgò Miasta Gduńska i do Gdini (w 1945 rokù rechòwelë, że w nym miesce 30% robòtników to Kaszëbi⁸). Òglowò òsiedleńcë z gduńszëgò wòjewództwa w 1945 rokù stanowilë kòlë 29,4% mieszkãnców lãbòrszëgò pòwiatu, a z gduńszëgò i bëdgòszëgò wòjewództwa w 1950 rokù kòlë 27% czlëchòwsczëgò pòwiatu. W bëtowskim pòwiacie w 1948 rokù domòcy stanowilë

kòle 20% wszëtczich mieszkańców, a przecygiony Kaszëbi kòle 30%. Kaszëbi pòchòdający z rëbacczich familiów przecygelë téż zdłużą ùbrzëgò Bòłtu, òd Lëbë jãz pò Swinouścë, i czãsto robilë tuwò jakno pierszi mòrsczi instruktorzë.

Zmianë w lëczbie lëdzy na Kaszëbach w latach 1931-1999 przedstòwiò tòbela XIII. Sztuderëjącë jã, ùzdrzimë, że midzë rokã 1939 a 1946 lëczba lëdzy w dòwnëch kaszëbszczich pòwiatach (nie rechùjącë Gdini) zmniészëła sã ò 28,7 tës. lëdzy.

Jeżlë założëc, że 8,7 tës. nëch lëdzy to przecygniony Niemcë i że lëczba Kaszëbów w latach 1939-1946 nie zmienila sã, to mòże przëjąc, że do Gdini i na „nowé ziemie” zarò pò wòjnie przecygnãło bezpòstrzëdno kòle 15 tës. Kaszëbów (reszta to Kòcëwiòcë, Bòrowiòcë i jinszi). Wiele wikszë migracje nizlë w 1945 i 1946 rokù bëłë w latach 1946-1955 i w 1955-1990. Midzë 1946 i 1955 r. lëczba lëdzy dòwnëgò mòrsczëgò pòwiatu zwikszezëła sã ò 19,6 tës., Gdini ò 51 tës., a pòwiatów kartëszcëgò, kòscërczëgò i chòniczëgò (razã) zmniészëła sã ò 1,9 tës. chòc nòtërné przëròstanië bëło baro wësoczé.

Mapa 27. Saldo migracji na Kaszubach w 2005 r.
Kòrta 27. Migracjowé saldo na Kaszëbach w 2005 r.

Wiele lédzy z tóch trzech pòwiatów zamieszkało na sąsédnich zemiach, nôwicy w Trójmieście i dôwnym mòrsczim pòwiace. Pò 1955 roku wiòldzë przëròstanié lédzy bëło ju we wszëtzcich kaszëbszczich pòwiatach, a kòl tegò lédze w wikszoscë przecygelë do miast, co bëło sparłãczoné z rozwijã industrii i sferë nieproduktiwnych usłëgów. W całim pòwòjnowim czãdze nôwicy zwikszëła sã lëczba lédzy zëjącëch w Gdini (ò 227%), dôwnégò Wòlnégò Miasta Gduńska (ò 200%) i dôwnégò mòrsczégò pòwiatu (wejerowsczégò i pùcczégò – ò 154%). Ò wiele mni zwikszëła sã lëczba lédzy pòwiatów kartësczégò, kòscërszczégò i chòniczczégò, chòc w nich bëł wësoczi kòeficjent nòtërnégò przëròstaniò. Wiòldzi dzël lédzy tóch òbëndów przecygòł do nôbarzi zùrbanizówónëch mòłów pòmòrsczégò wòjewództwa.

W pòdsëmòwanim wòrt je pòdczorchnãc, że nôwikszë demògrafòwé przemianë pò II swiatowi wòjnie bëłë w Gdini, do jaczi wrócëła wikszosc wënëkónëch òb czas wòjnë lédzy, jak téż na tzw. òdzwëskónëch zemiach, w dôwnym Wòlnym Mieście Gduńskù i w pòwiatach slëpsczim, lãbòrsczim, bëtowsczim i czlëchòwsczim. Zarò pò wòjnie zamieszkało tam czileset tësacy Pòlòchów przecygnionëch z Pòlszi i z dôwnëch kresów.

Migracje na Kaszëbach w 2005 r. przedstòwiò tòbela XIV i kòrta 27. Z prezentowónëch pòdòwków je widzec, że plusowé saldo migracjowëch rësztnotów zapisëją pòwiatë: pùcczi, wejerowsczi, kartësczi i gduńsczi, jaczé dopelnijają Trójmiasto. Òsoblëwò wëapartnijają sã w tim pòwiacie: gduńsczi 14 na 1 000 lédzy, wejerowsczi 7,5 na 1 000 lédzy, kartësczi 6,1 na 1 000 lédzy i pùcczi 2,5 na 1 000 lédzy. Minusowé saldo migracjowëch rësztnotów zapisëją wszëtczë jinszë pòwiatë Kaszëb, a òsoblëwò czlëchòwskò i bëtowskò zemia.

3. Gospodarka

W gospodarce wyròżniamy trzy sektory. Do pierwszego zaliczamy rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo. Do drugiego – przemysł i budownictwo. Do trzeciego – usługi rynkowe i nierynkowe.

3.1. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo

Sektor pierwszy gospodarki zatrudnia na Kaszubach 4 885 osób¹⁰, co stanowi 1,37% zawodowo czynnej ludności. Z sektora tego pochodzi około 4% wartości dochodu regionu.

Pod względem osiągniętego stopnia rozwoju rolnictwo Kaszub reprezentuje poziom zbliżony do krajowego. Plony zbóż podstawowych, obsada bydła i trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych oraz wyposażenie techniczne rolnictwa nie odbiegają od przeciętnych w Polsce.

Użytkowanie gruntów, rozmieszczenie upraw i wysokość plonów są związane z warunkami naturalnymi, poziomem agrotechnicznym rolnictwa i zapotrzebowaniem rynku.

Warunki naturalne (agroekologiczne) rolnictwa na Kaszubach są zróżnicowane. Biorąc pod uwagę jakość gleb, rzeźbę terenu, klimat i stosunki wodne, specjaliści od rolnictwa oceniają możliwości rozwoju tej dziedziny gospodarki na podstawie skali 100 – punktowej. Gdy dany obszar otrzymuje 92 – 100 punktów, warunki agroekologiczne określa się jako bardzo dobre, 70 – 92 punkty – dobre, 40 – 70 punktów – średnie, 30 – 40 punktów – słabe, poniżej 30 punktów – bardzo słabe. Studiując mapę, łatwo zauważyć, że na Kaszubach warunki agroekologiczne są przeważnie średnie.

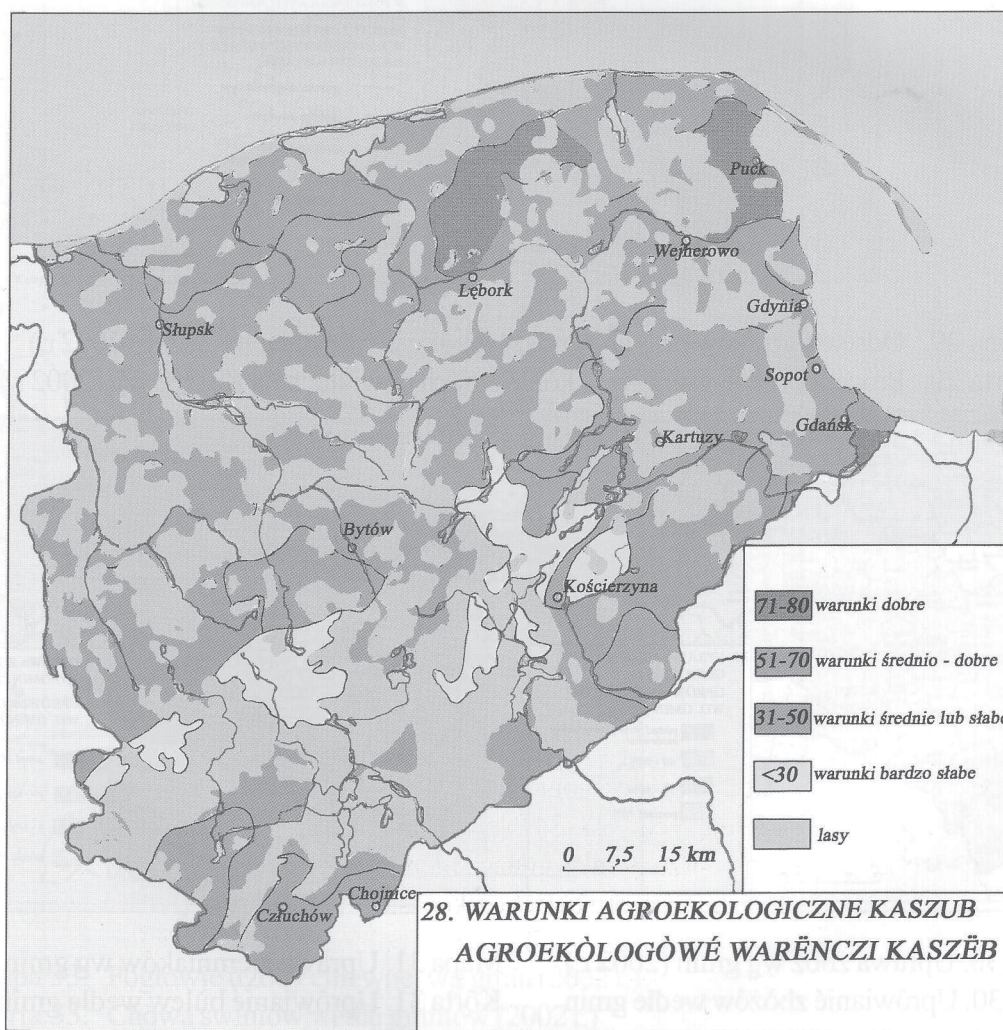
Użytkowanie gruntów obrazują ryciny 28–34. Najwięcej gruntów ornych znajduje się na terenach ze stosunkowo żyznymi glebami, wytworzonymi na glinach moreny dennej. Uprawia się tu głównie pszenicę, pszenżyto, jęczmień, kukurydzę na paszę, brukiew, buraki pastewne i rośliny motylkowe wieloletnie. Plony są wysokie. Na glebach biellicowych, najpospolitszych na pojezierzach, Równinie Charzykowskiej i w Borach Tucholskich największy areał zajmują żyto i ziemniaki. Plony są tam stosunkowo niskie.

Ze względu na słabą jakość gleb, buraków cukrowych uprawia się na Kaszubach mało – głównie

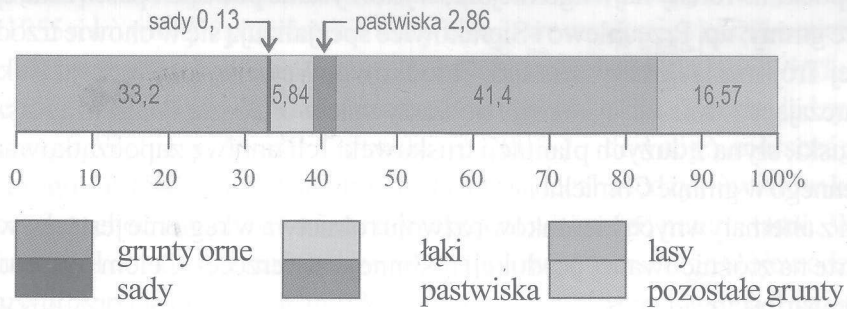
¹⁰ Bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych.
Bez robiącëch w indywidualnych gòspòdarstwach.

w powiecie puckim. Tereny najwilgotniejsze, wykorzystane pod łąki i pastwiska, sprzyjają chowowi bydła. Niektóre gminy, np. Przechlewo i Sierakowice specjalizują się w chowie trzody chlewnej. W strefie podmiejskiej Trójmiasta (gminy Szemud, Przodkowo, Wejherowo, Kartuzy i Żukowo) hoduje się dużo drobiu dostarczającego mięsa i jaj, rozwija się warzywnictwo. Obszar Pojezierza Kaszubskiego, a zwłaszcza powiat kartuski, słyną z dużych plantacji truskawek. Ich uprawę zapoczątkowano w latach XX-lecia międzywojennego w gminie Chmielno.

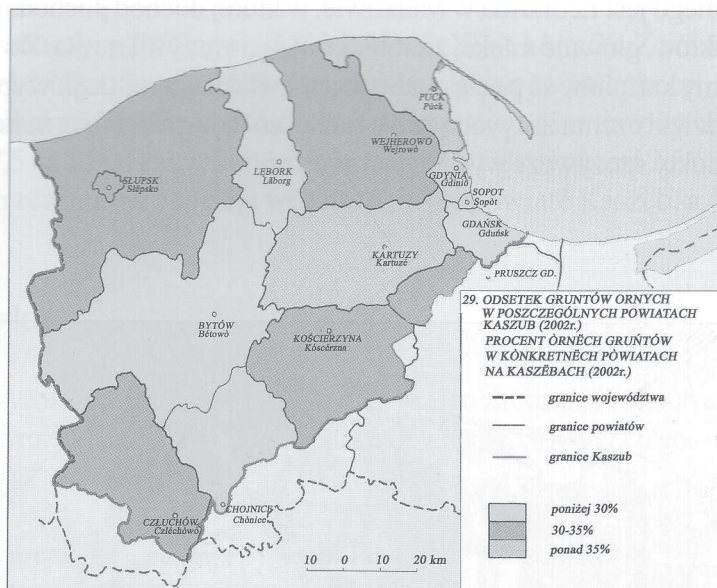
Jednym z alternatywnych kierunków rozwoju rolnictwa w regionie jest tak zwane **rolnictwo ekologiczne**, oparte na zróżnicowanej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Celem tego rodzaju działalności jest uzyskiwanie wartościowej, nieskażonej i niezmodyfikowanej żywności przy utrzymaniu żyzności gleby metodami naturalnymi. W gospodarstwach tego typu stosuje się nowoczesne środki produkcji, ale bez użycia nawozów sztucznych oraz pestycydów i środków grzybobójczych. Gospodarstwa ekologiczne muszą spełniać wysokie normy jakości i mieć odpowiednie certyfikaty (przedłużane co roku). Przykładem gospodarstwa ekologicznego jest Ecofarma w Małkowie, w której dochód pochodzi z uprawy i sprzedaży ekologicznych produktów, głównie mleka, ziemniaków, jaj, warzyw i mięsa. Zwierzęta hodowane w gospodarstwach Ecofarmy karmione są paszą pochodzącą z własnej produkcji, wypasają się na łąkach – na świeżym powietrzu, dzięki czemu zażywają wiele ruchu, co daje gwarancję, że konsument otrzymuje ekologicznie czyste produkty spożywcze wysokiej jakości.

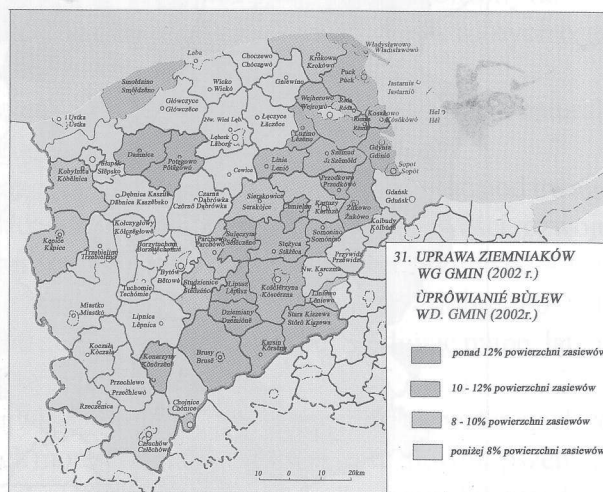
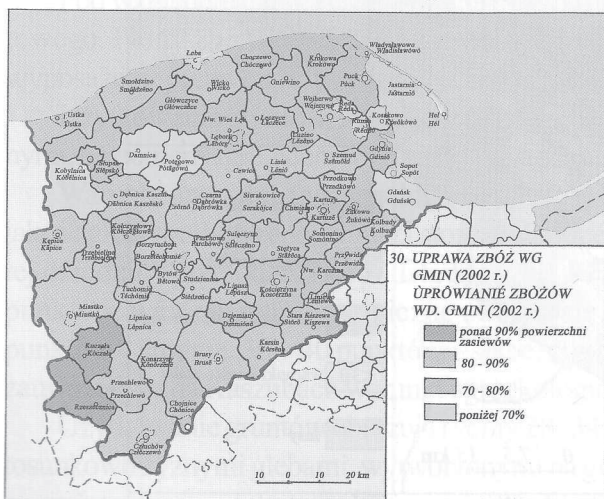
Mapa 28. Warunki agroekologiczne na Kaszubach w skali 100-punktowej
 Kôrta 28. Agroekòlogòwé warènczi na Kaszèbach w 100-pónktowi skalè

Rycina J. Użytkowanie gruntów na Kaszubach (2005 r.)¹¹
 Obrózk J. Obróbianie gruntów na Kaszëbach (2005 r.)

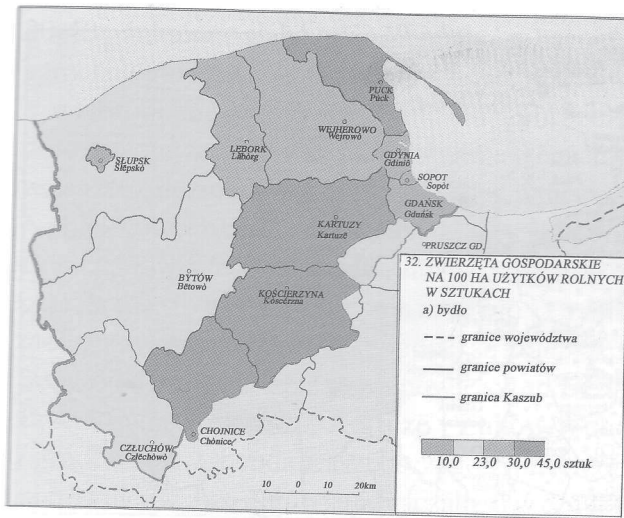
Mapa 29. Odsetek gruntów ornych w poszczególnych powiatach Kaszub (2002 r.)
 Kórta 29. Procent òrnych gruntów w kónkretných pòwiatach na Kaszëbach (2002 r.)

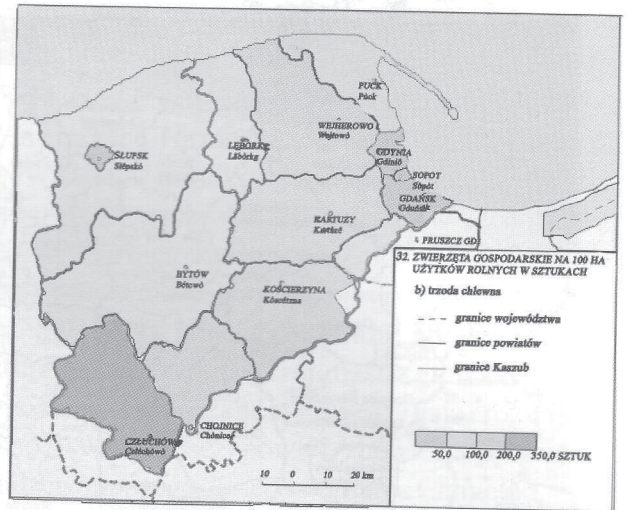
Mapa 30. Uprawa zbóż wg gmin (2002 r.)
 Kórta 30. Ûprówanie zbóžów wedle gmin (2002 r.)

Mapa 31. Uprawa ziemniaków wg gmin (2002 r.)
 Kórta 31. Ûprówanie bÛlew wedle gmin (2002 r.)

¹¹ Uwzględniono powiaty człuchowski i chojnicki w całości
 W całości òsta wzięte pòwiatë człëchòwsczi i chònicczzi.

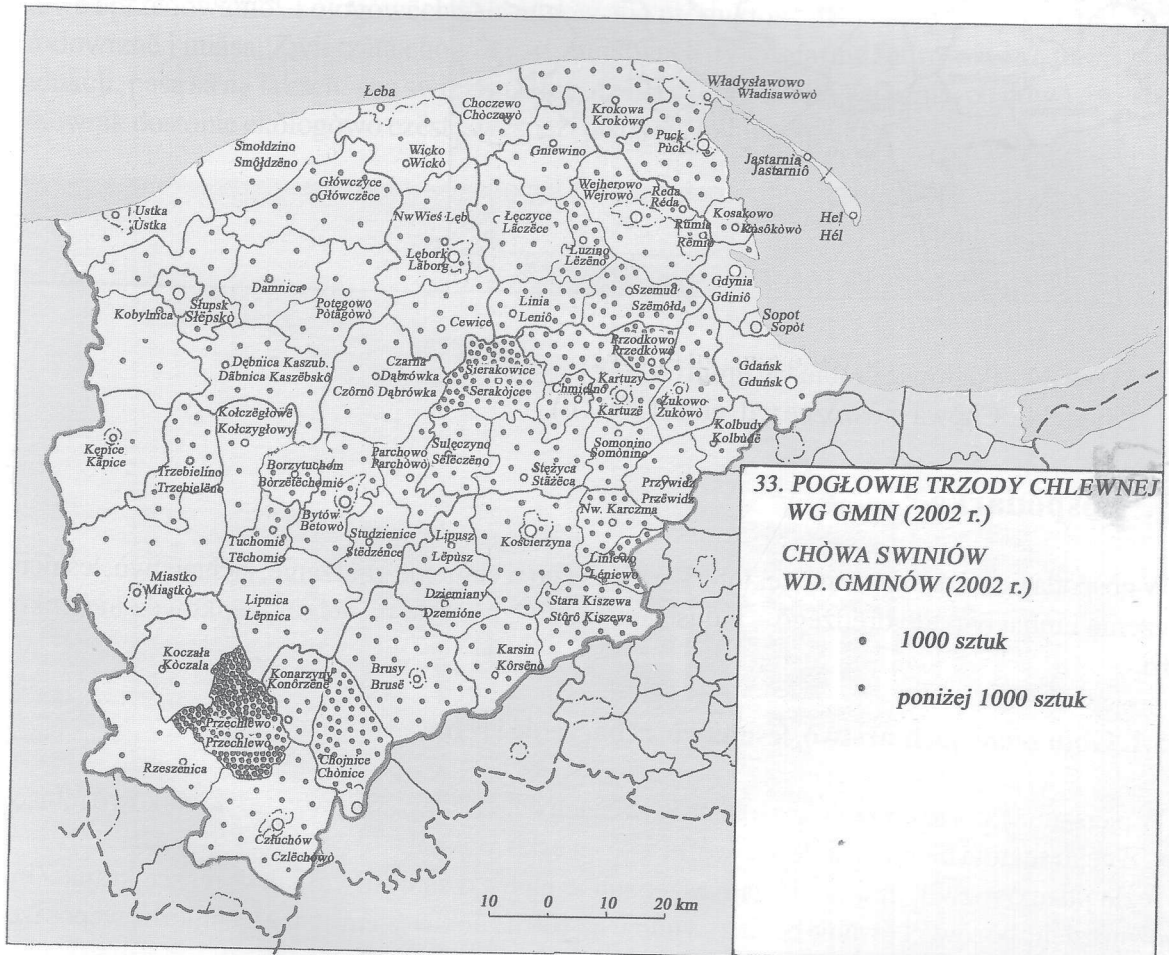
Bydło
Bédło

Trzoda chlewna
Chléwòwò chòwa

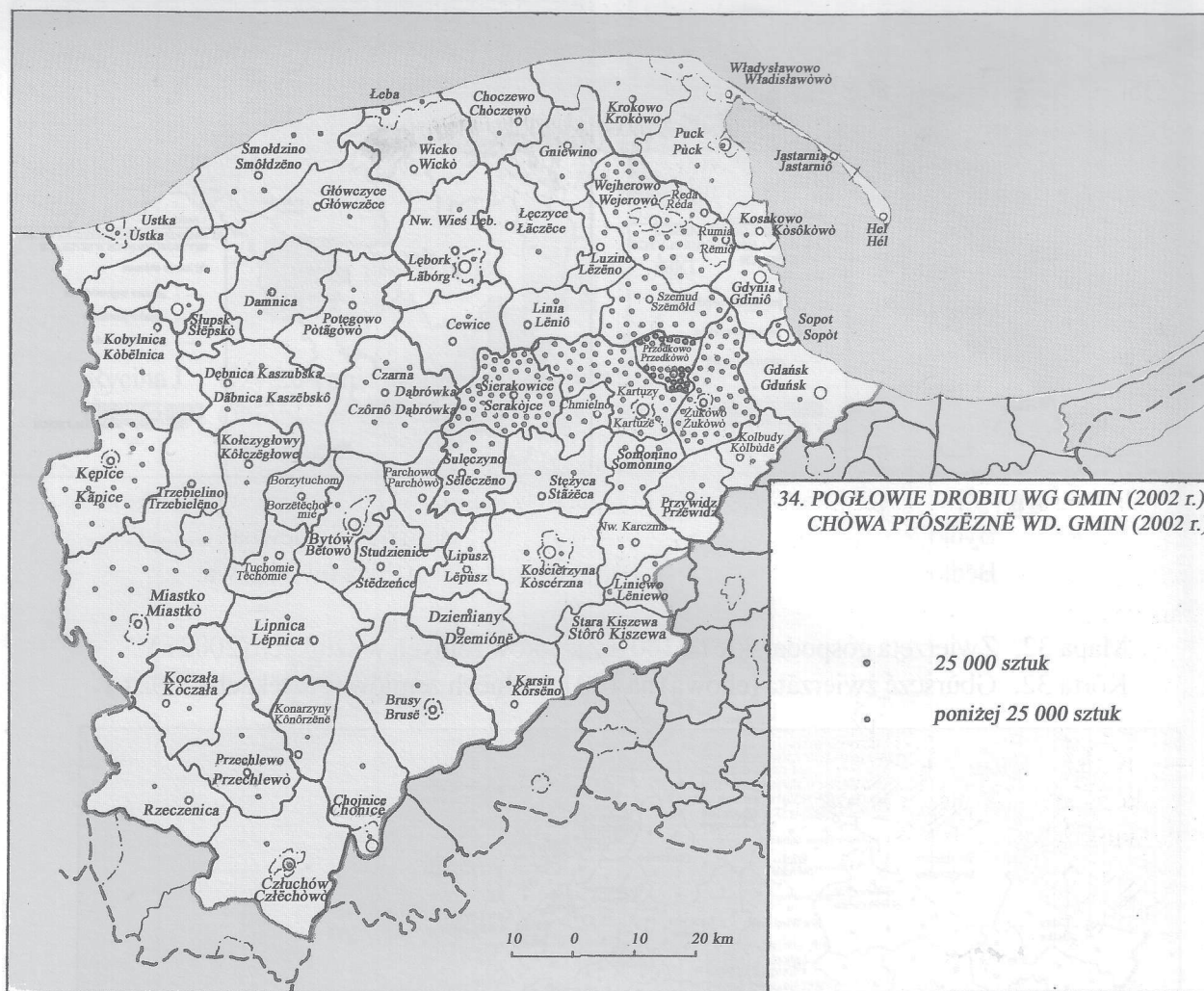
Mapa 32. Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych w sztukach (2002 r.)

Kôrta 32. Gbùrszczé zwierzãta (chòwa) na 100 ha rólných zemiów w sztékach (2002 r.)

Mapa 33. Pogłowie trzody chlewnej wg gmin (2002 r.)

Kôrta 33. Chòwa swiniów wedle gminów (2002 r.)

Mapa 34. Pogłowie drobiu wg gmin (2002 r.)
 Kôrta 34. Chŏwa ptŏszéznĚ wd. gmin (2002 r.)

3. Gŏspŏdarka

W gŏspŏdarce wĕdzĕlŏmĕ trzĕ sektorĕ. Do pierszĕgŏ rechujemĕ gbŭrzeniĕ, jachtarstwŏ, lesnictwŏ, rĕbaczeniĕ i rĕbactwŏ, do drĕdzĕgŏ – industriã i bŭdowiznã, a do trzecĕgŏ – rĕnkŏwĕ i nierĕnkŏwĕ ũsłĕdzi.

3.1. Gbŭrzeniĕ, jachtarstwŏ, lesnictwŏ, rĕbaczeniĕ i rĕbactwŏ.

W pierszym sektorze gŏspŏdarczy robi na Kaszĕbach 4 885 lĕdzy, co dŏwŏ 1,37% warkŏwŏ robiãcĕch lĕdzy. Z negŏ sektora bierze sã kŏle 4% wŏrtnoscĕ zwĕskŭ regionu.

Jeżlĕ jidze Ń rozwij, gbŭrzeniĕ na Kaszĕbach je na taczĭ sami rŏwni jak w reszce kraju. Zbiorĕ nŏwŏzniĕszĭch zbŏzŏw, chŏwaniĕ bĕdła i swiniŏw na 100 ha ũprawĕ zemi, a tĕż technicznĕ wĕpŏsażeniĕ gbŭrzeniŏ nie sã lĕchsze jak strzĕdnŏ w Pŏlsce.

Őbrŏbianiĕ grunŏtŏw, rozmieszczeniĕ ũprawŏw i bŏkadnosc zbiorŏw je zrzeszonĕ z nŏtĕrnyma warĕnkama, agrotechnicznã rŏwniã gbŭrzeniŏ i z brĕkŏwanim rĕnkŭ.

Nŏtĕrnĕ (agroekŏlogŏwĕ) warĕnczi gbŭrzeniŏ na Kaszĕbach sã rozmajitĕ. Jeżlĕ zdrzec na jakŏsc zemi, rzezbã terenu, wiodro i wŏdnĕ stosĕnczi, szpecjaliscĕ Ńd gbŭrzeniŏ Ńceniwajã mŏzłĕwŏtã rozwoju tegŏ dzĕlu gŏspŏdarczy na spŏdlim 100-pŏnktowi miarĕ. Czej dŏnŏ Ńbĕnda dostŏwŏ 92-100 pŏnktŏw, agroekŏlogŏwĕ warĕnczi taksĕje sã na barŏ dobrĕ, 70-92 pŏnktĕ – dobrĕ, 40-70 pŏnktŏw – strzĕdnĕ,

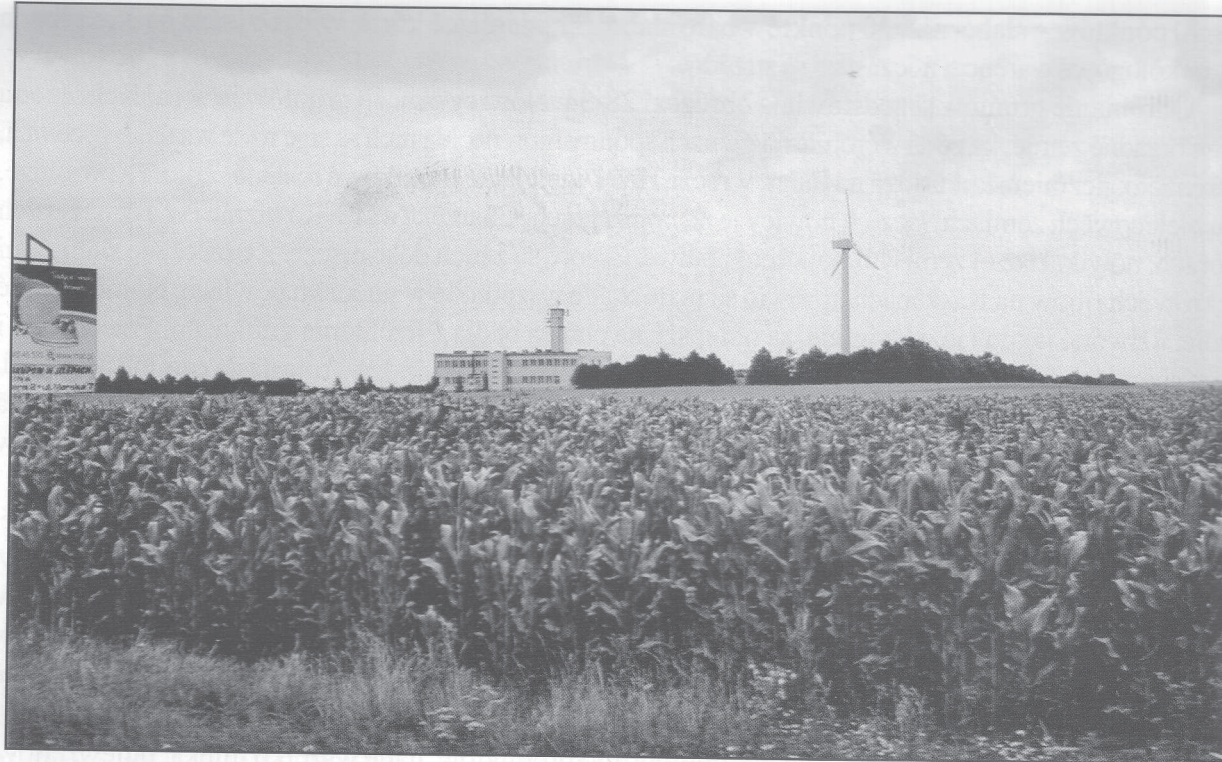
30-40 pónktów – słabé, nizi 30 pónktów baro słabé. Sztudérëjącé kòrtã, widzec je, ze na Kaszëbach agroekòlogòwé warënczi nôczãstsi sã strzédné.

Òbròbianié grunów przedstòwija òbròzczi 28-34. Nòwicy òrnëch grunów je w môlach, dze sã dosc brzadné zemie, jaczé sã wërobiłë na glënach spòdny mòrenë. Na nich sã seje nade wszëtò pszënicã, pszënzëto, jiczmién, kùkùridzã na fùder, wrëczi, ribë i wieleletné mòtilkòwé roslënë. Zbiorë sã wiòldzë. Na bielëcowëch zemiach, jaczych nòwicy je na pòjezerzach, Charzëkòwsczi Rówiznie i w Tëchòlsczych Bòrach, nòwiksi dzél zemi zajmaja zëto i bùlwë. Zbiorë sã z nich dosc nisczé. Z przëczënë slabi zemi cëkrowëch ribów na Kaszëbach ùpròwiò sã mało, nade wszëtò le w pùcczim pòwiace. Nòmòkrzészë mòle, ùziwóné jakno łączi i wigónë, sã nôlepsze na chòwã bédła. Niechtërne gminë, np. Przechlewò i Serakòjce, szpecjalizëją sã w chòwie swiniów. W kòlmiastowi òbédze Trójmiasta (gminë Szëmòld, Przedkòwò, Wejerowò, Kartuzë i Żukòwò) chòwie sã wiele ptòszënë na miãso i jaja, rozwijò sã ògrodowizna. Òbénda Kaszëbsczëgò Pòjezerzò, a òsoblëwò kartësczi pòwiòt, znóné sã z plantacjów pòtròwniców. Jich ùpròwianié zaczãło sã w czãdze midzëwòjnowégò 20-lecò w gminie Chmielno.

Jednym z alternatiwnëch czerënków rozwoju gbùrzeniò w regiònie je tak zwóné ekòlogòwé gbùrzenié, jaczé òpiérò sã na wszlejaczì roslëny i zwierzãcy produkcji. Célã tegò òrtu dzejaniò je dostanié bëlny, nieskazony i niezmodernizowóny zëwnotë przë ùtrzymanim brzadnoscé zemi nòtërnyma spòsobama. W gbùrstwach tegò òrtu ùziwò sã z nowòmòdnëch strzòdków produkcji bez wëzwëskaniò szitów, pesticydów i grzëbòbójczy chemii. Ekòlogòwé gbùrstwa mùszą spełniwac wësokã jakòsc i miec pasowné certifikatë (co rok òdnòwióne). Przëmiarã ekòlogòwégò gbùrstwa je Ecofarma w Mòlkòwie, dze zwësk bierze sã z ùprawë i przedòwaniò ekòlogòwëch wërobinów abò produktów, nade wszëtò mléka, bùlew, jajów, ògrodowiznë i miãsa. Zwierzãta chòwóné w gbùrstwach ny Ecofarmë fùdrowóné sã fùdrã z gwòsny produkcji, pasã sã na łãkach – na swiëzim lëfce, dzãka czemù wiele sã rëszaja, co dówò gwësnośc, że brëkòwnik dostònie ekòlogòwò czësté, wësoczi jakòscë zjòdné produktë.

*Jedno z gospodarstw Ecofarmy w Mòlkòwie
Przëmiòr gbùrstwa Ecofarmë w Mòlkòwie*

Plantacja kukurydzy w Swarzewie Plantacja kùkùridzë w Swôrzewie

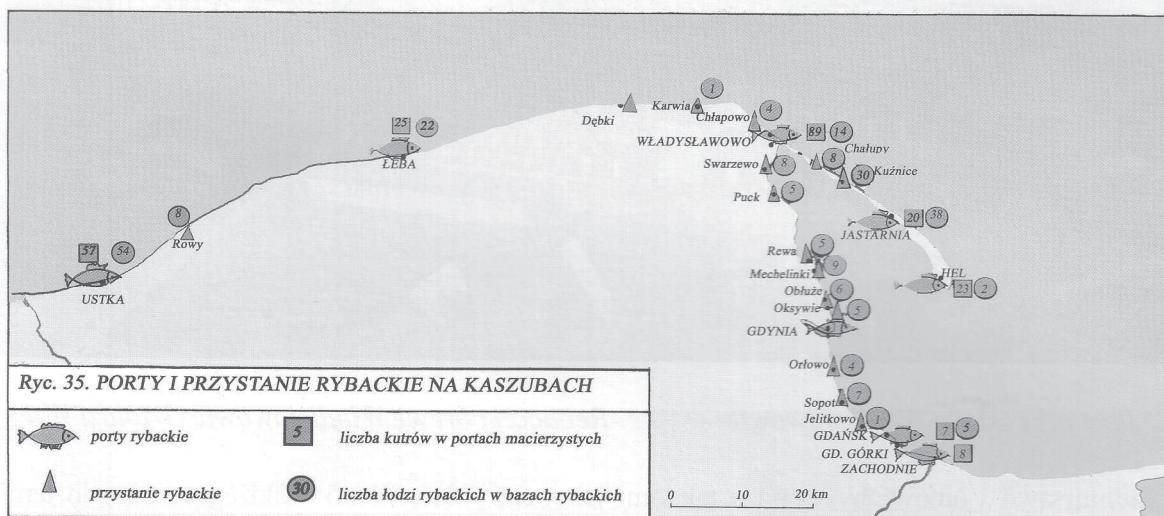
Chów brojlerów w Koleczkowie Chòwanie kùrzátów w Kòleczkòwie

Łowiectwo w omawianym regionie, podobnie jak w całej Polsce, nie odgrywa większej roli, stąd w niniejszym opracowaniu zostało pominięte. Duże znaczenie ma natomiast **leśnictwo**.

Lasy na Kaszubach zajmują olbrzymi areał – ponad 40% ich powierzchni, przy czym odsetek ten systematycznie wzrasta. W 2005 r. posadzono np. około 89 mln drzew i 91 mln krzewów. Odnowienia i zalesienia objęły około 40 km². Pozyskano około 2 200 dam³ drewna, z czego 2 000 dam³ stanowiła grubizna (w tym 1 600 dam³ iglasta, a 400 dam³ – liściasta). Zebrano duże ilości runa leśnego.

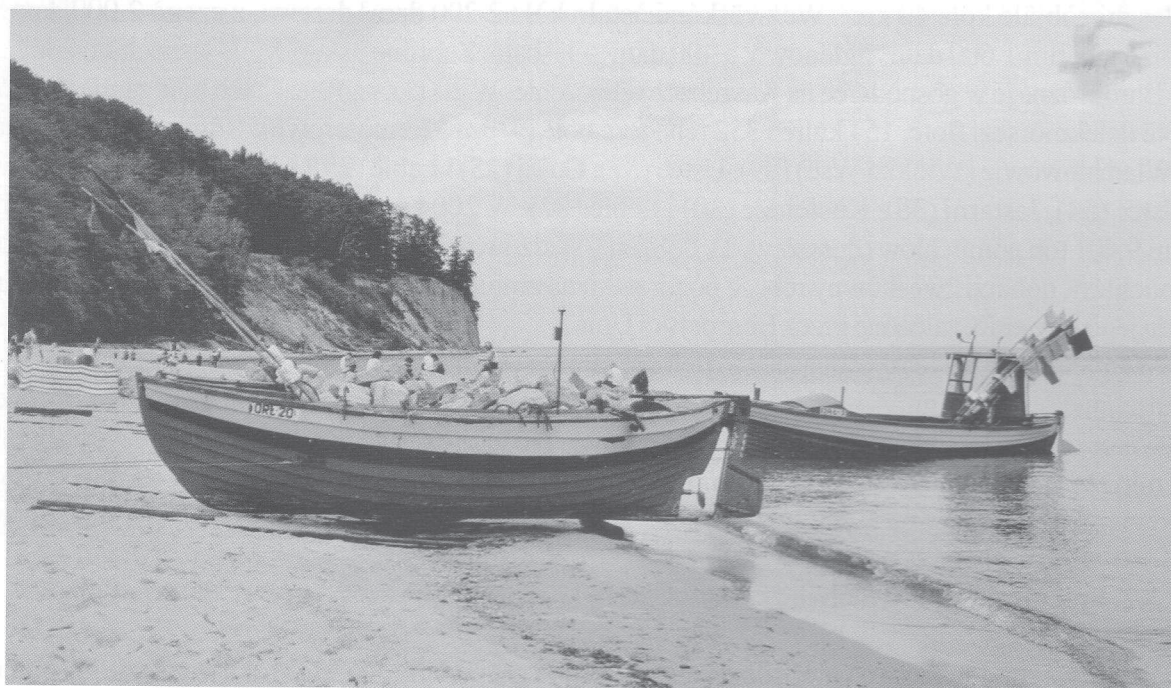
Ważną rolę w gospodarce Kaszub odgrywa **rybołówstwo**. W 2005 r. na Kaszubach zarejestrowane były 3 jednostki dalekomorskiej floty morskiej, 164 kutry i 352 łodzie rybackie (w tym 323 motorowe). Najwięcej kutrów stacjonowało we Władysławowie (89), Ustce (57), Gdyni (25) i Łebie (25); najwięcej łodzi rybackich – w Ustce (54), Jastarni (38), Kuźnicy (30) i Łebie (22). Połowy ryb morskich w 2004 r. wyniosły 96 215 ton, w tym 9 401 ton stanowiły dorsze, 11 088 ton – śledzie, a 53 403 ton – szproty. Systematycznie zmniejszają się połowy dorsza, najbardziej opłacalnej ryby ze względu na zmniejszenie limitów połowowych i skrócenie okresu jego połowów, zalecane przez Unię Europejską.

Przytoczone wyżej liczby dotyczące ilości kutrów i łodzi są już w dużym stopniu nieaktualne. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej dużo tych jednostek złomowano. Do marca 2006 r. wpłynęło 428 wniosków o złomowanie, o wartości 412 mln zł. Do tego czasu 278 rybakom wypłacono 265 mln zł odszkodowania za zlikwidowane jednostki. Flota łowcza zmniejszyła się aż o 40%, ale jej zdolności do połowów tylko o 17%.

Mapa 35. Porty i przystanie rybackie na Kaszubach

Kôrta 35. Rëbacczé pòrtë i bôtowiszcza na Kaszëbach

Przystań rybacka w Gdyni Orłowie

Rëbacczé bôtowiszcze w Gdini-Orłowie

Port rybacki we Władysławowie

Rëbacczi pòrt we Władysłòwowie (Wiòldzi Wsë)

Jachtarstwò w òmòwióny òbéndze, tak samò jak w całi Pòlsce, ni mò wiòldzégò znaczeniò, temù w ti ksążce nie òstało òpisóné. Wiòldzié znaczenié mò za to **lesnictwò**.

Kòrta 27. Migracjowé saldo na Kaszëbach w 2005 r.

Lasë na Kaszëbach zajmają wiòldzi dzél zemi – wicy jak 40% jich wiéchrzëznë, do tegò procent ten wcyg sã pòwikszo. W 2005 r. zasadzonëch òstało np. kòl 89 mln drzewów i 91 mln krzòków. Òdnowienia i zalesania òbjãlë kòle 40 km². Wëzwëskóné òstało kòle 2 200 dam³ drzewa, z czegò 2 000 dam³ to grëbizna (w tim 1 600 dam³ jiglënowò, a 400 dam³ – lëscatò. Zebróné òstało wiele lasnëch brzadów.

Baro wòznë je w gòspòdarce na Kaszëbach rëbaczenié. W 2005 r. na Kaszëbach bëłë zarejestrowóné 3 bôtë dalekmòrsczi flotë, 164 kùtrë i 352 rëbacczé bôtë (w tim 323 mòtorowé). Nòwicy kùtrów stòjało we Władysłòwowie (Wiòldzi Wsë) (89), Ùstce (57), Gdini (25) i Łebie (25); nòwicy rëbacczich bôtów – w Ùstce (54), Jastarni (38), Kùsfeldze (30) i Łebie (22). W 2004 r. złowionëch òstało 96 215 ton rib, w tim 9 401 tón pòmùchlów (dorszów), 11 088 tón – sledzów, a 53 403 tón – mùtków. Coròz mni sã łowi pòmùchlów, nòbarzi zwëskòwny rëbë, z pòzdrzatkù na zmniészënié pòłowòwëch limitów i skródzenié czãdu jegò łowieniò, zalécóné przez Eùropejską Ùniã.

Wëmienioné wëzi lëczbë tikajãcé sã wieloscë kùtrów i bôtów są ju w wiòldzim dzélu nieaktualné. Pò weńdzeniëm Pòlszi do Eùropejszi Ùni wile bôtów szło na złóm. Do strëmiannika 2006 r. òstało zložonëch 428 wniosków ò złómòwanié ò wòrtnocë 412 mln zł. Do tegò czasu 278 rëbòkóm òstało wëpłaconëch 265 mln zł szkòdowaniò za złómòwanié kùtrów. Rëbackò flota zmniészëła sã jaz ò 40%, ale ji spòsobnosc do łowieniò le ò 17%.

3.2. Przemysł i budownictwo

Przemysł i budownictwo należą do drugiego sektora gospodarki. W 2005 roku te gałęzie gospodarki zatrudniały 33,19% ludności pracującej na Kaszubach i dostarczały około 30% wartości dochodu brutto regionu. Sektor publiczny wytwarzał 41% wartości produkcji sprzedanej tych dziedzin, a sektor prywatny 59%.

Przemysł

Przemysł obejmuje trzy sekcje: górnictwo i kopalnictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę.

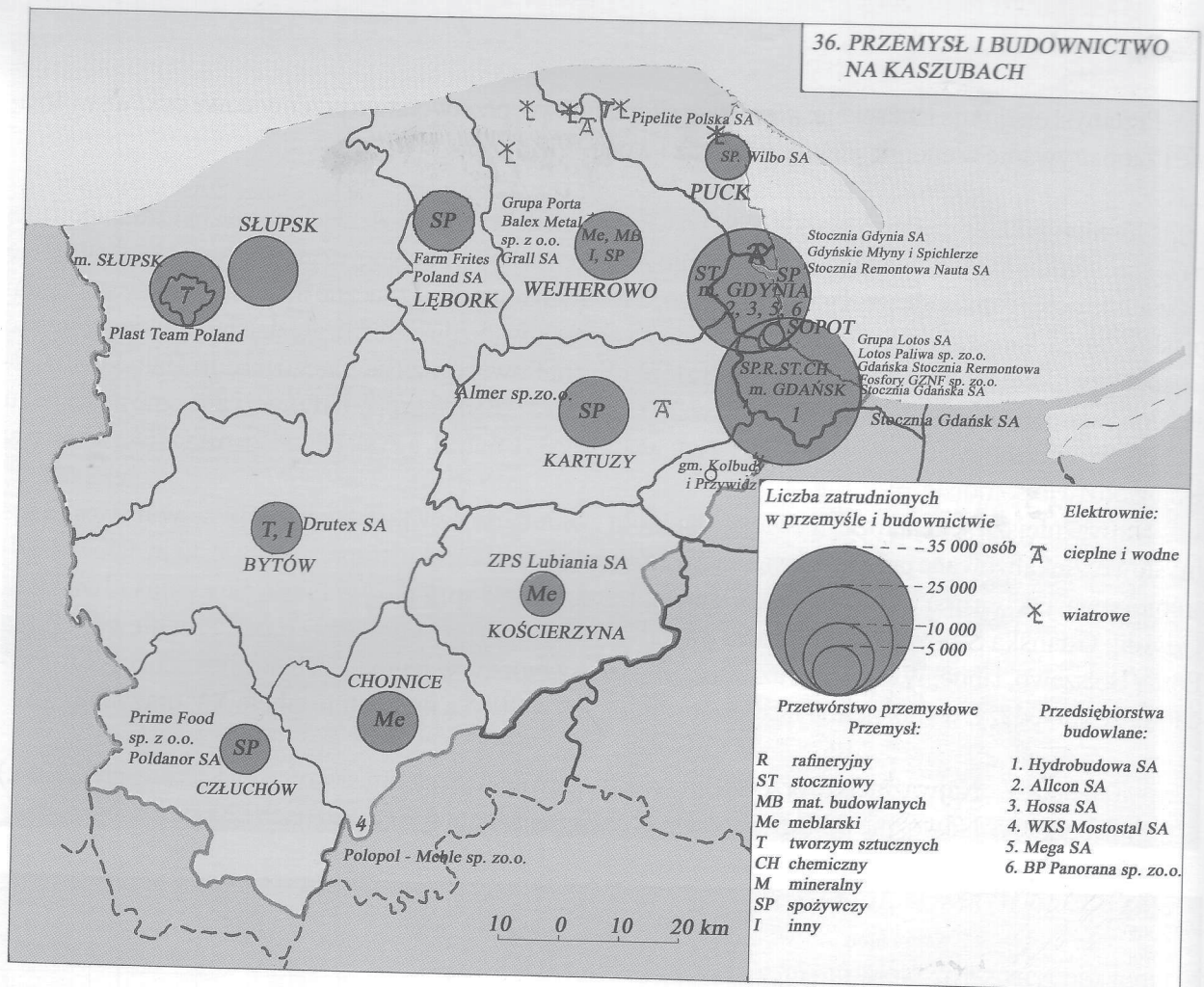
Górnictwo i kopalnictwo nie odgrywa na Kaszubach dużej roli, ze względu na niezbyt zróżnicowaną bazę surowcową lub też zbyt głębokie zaleganie złóż kopalin. W północnej części regionu eksploatuje się niewielkie ilości ropy naftowej i gazu ziemnego, a w całym regionie – znaczne ilości surowców skalnych: piasku, żwiru, kamieni, gliny, iłów. W przeszłości pozyskiwano dużo torfu, ale dzisiaj prawie się go nie eksploatuje. Duże znaczenie mają natomiast złoża ropy naftowej i gazu ziemnego na dnie Bałtyku. Przedsiębiorstwo „Petrobaltic SA” wydobyci tu w 2005 r. ponad 250 000 t ropy naftowej i znaczne ilości gazu ziemnego. Przychody ze sprzedaży ropy i gazu wyniosły 311 mln zł, a zysk netto 126 mln zł (4. miejsce w województwie pomorskim).

Najważniejszą sekcją rozpatrywanego sektora gospodarki na Kaszubach jest **przetwórstwo przemysłowe**, zlokalizowane przede wszystkim w Trójmieście i w Słupsku. Reprezentują je, m.in. takie przedsiębiorstwa, jak: Grupa Lotos SA GK, Gdańsk; Lotos Paliwa sp. z o.o., Gdańsk; Stocznia Gdynia SA, Gdynia; Gdańska Stocznia Remontowa SA GK; Gdańsk; Prime Food sp. z o.o., Przechlewo; Grupa Porta, Bolszewo, i inne. Wykaz najważniejszych przedsiębiorstw w regionie, ich profil produkcyjny, przychody ze sprzedaży, wynik netto i liczbę zatrudnionych w 2005 r. prezentuje tabela XV oraz mapa 36.

Tabela XV. Najważniejsze przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego na Kaszubach (2005 r.)
Tabela XV. Nõwõzniészé firmé industriowégò przerõbianiõ na Kaszëbach (2005 r.)

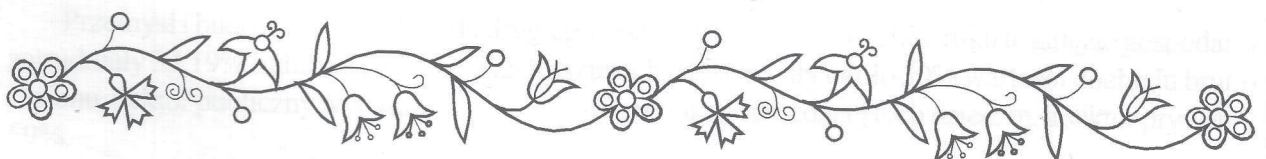
Pozycja w 2005 r. w woj. pom.	Nazwa firmy	Dział produkcji	Przychody ze sprzedaży w mln zł	Wynik netto w mln zł	Liczba zatrudnionych
Põzycjõ w 2005 r. w pòm. w.	Põzwa firmé	Õrt prõdukcji	Zwësk z przedawaniõ w mln zł	Efekt netto w mln zł	Lëczba robiãcëch
1.	Grupa Lotos SA GK, Gdańsk	rafinacja ropy naftowej	9 645,5	1 022,55	5 951
2.	Lotos Paliwa sp. z o.o., Gdańsk	produkcja i sprzedaż paliw	5 134,6	b.d.	b.d.
6.	Stocznia Gdynia SA, Gdynia	statki	1 598,4	b.d.	5 806
7.	Gdańska Stocznia Remontowa, SA GK, Gdańsk	statki	1 180,9	23,9	4 571
31.	Prime Food sp. z o.o., Przechlewo	artykuły spożywcze (mięso)	277,1	- 0,85	434
33.	Grupa Porta, Bolszewo	drzwi	266,3	14,21	1 490
36.	Plast Team Poland sp. z o.o., Słupsk	wyroby z tworzyw sztucznych	244,2	9,15	b.d.
39.	Fosfory GZNF sp. z o.o., Gdańsk	wyroby chemiczne (nawozy)	222,5	5,08	376
44.	Balex Metal sp. z o.o., Bolszewo	materiały budowlane	209,9	b.d.	b.d.
47.	Farm Frites Poland SA, Lębork	artykuły spożywcze (frytki)	197,7	17,44	253
48.	Stocznia Gdańska GSG SA, Gdańsk	statki	189,4	0,23	3 048
49.	Dr Oetker Polska sp. z o.o., Gdańsk	artykuły spożywcze	183,0	4,56	450
51.	Wilbo SA, Władysławowo	artykuły spożywcze (rybne)	177,8	- 10,67	724
53.	Pipelife Polska SA, Krokowa	rury z tworzyw sztucznych	169,2	8,62	b.d.
54.	Graal SA, Wejherowo	art. Spożywcze (kons. mięsne)	169,0	1,97	100
58.	Poldanor SA, Przechlewo	artykuły spożywcze	154,2	40,20	514
61.	Drutem SA, Bytów	okna i inne produkty	151,5	9,54	601
62.	Gdyńskie Młyny i Spichlerze, Gdynia	artykuły spożywcze	145,3	5,09	184
63.	ZPS Lubiana SA, Łubiana	porcelana stołowa	144,8	8,42	b.d.
68.	Polipom – Meble sp. z o.o., Chojnice	meble	130,9	4,24	b.d.
110.	Stocznia Remontowa Nauta SA, Gdynia	statki	78,4	4,36	346
133.	Almor sp. z o.o., Bytów	artykuły spożywcze	66,2	1,08	11
137.	Klose – Gościęcińska, FM, Gościcino	meble	64,1	0,19	b.d.
147.	Aller Aqua Polska, Czarna Dąbrówka	pasza dla ryb	55,8	4,39	25
164.	FCPK Bytów sp. z o.o., Bytów	wyroby z tworzyw sztucznych	43,8	6,13	b.d.
172.	Sup. Fabr. Obuwie Nord sj., Supsk	obuwie	41,5	2,81	b.d.

Źródło/Zdrzõdło: Najwiëksze firmy Pomorza, „Rzeczypospolita”, 14 listopada 2006.

Mapa 36. Przemysł i budownictwo na Kaszubach
 Kôrta 36. Industria i bûdowizna na Kaszëbach

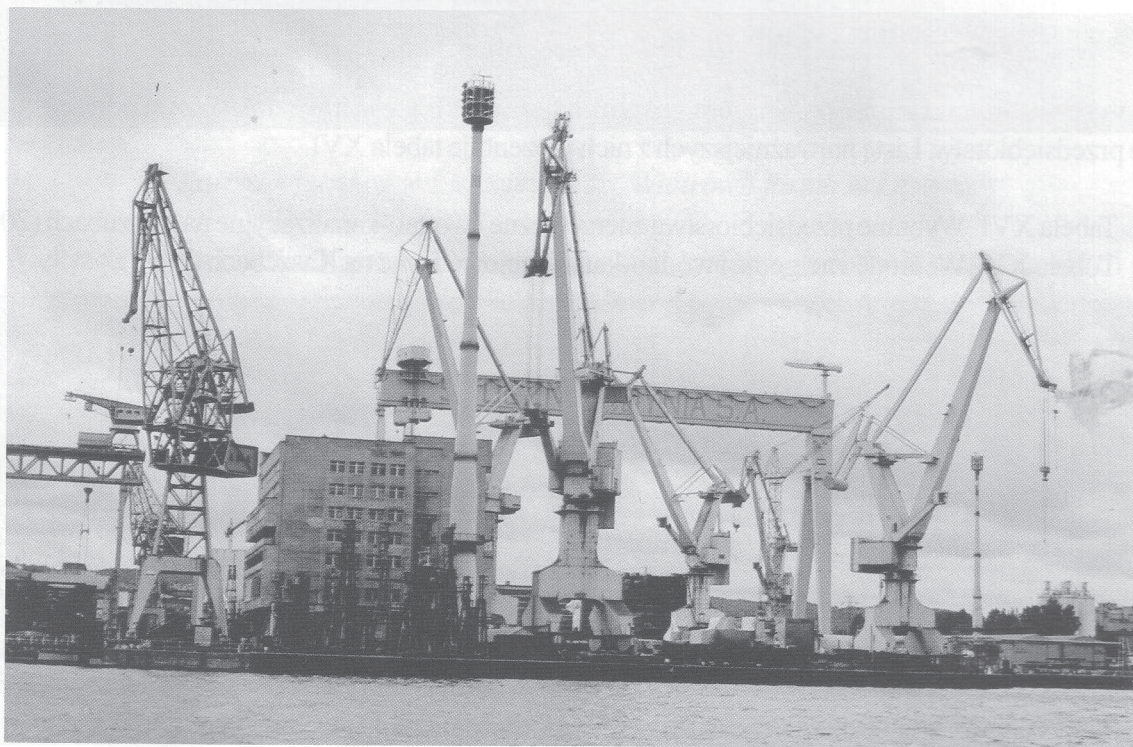
Z prezentowanych danych wynika, że w poszczególnych firmach przychody ze sprzedaży nie zawsze oznaczają dochody osiągane przez te firmy. Szczególne trudności przeżywa przemysł stoczniowy. Wynik finansowy największej w regionie Stoczni Gdynia SA jest w ostatnich latach ujemny. Państwo wspiera tę firmę środkami pieniężnymi, ale ociąga się z jej prywatyzacją. Nastąpi ona prawdopodobnie w roku 2008. Jak dotąd, zgłosiło się dwóch potencjalnych inwestorów.

Siedziba firmy Lotos

Sedzba firmë Lotos

Stocznia Gdynia S.A.

Stocznia Gdiniô SA

3.2. Industria i bûdowizna

Industria i bûdowizna nôlżą do drëdzégò sektora gòspòdarczy. W 2005 rokù w nëch dzélach gòspòdarczy robiło 33,1% lëdzy robiącëch na Kaszëbach; przënòszałë òne kòlë 30% zwësquè brutto regiònu. Pùbliczny sektor wëròbiòł 41% wòrtnosccë przedòny produkcji tëch zortów, a priwatny sektor 59%.

Industria

Industria òbjimò trzë dzéle: górnictwò i kòpalëznã, industriowé przeròbianié, a téz wëròbianié i zagwësnianié w sztróm, gaz i wòdã.

Górnictwò i kòpalëzna nie sã wòżnyma dzélama idustrii na Kaszëbach temù, że sërowiznowò baza je mało zjinaczonò i minerałë leżã za głãbòk. Na nordze regionu wëdobiwò sã niewiele pëtrochù i zemnégò gazu, a w całim regionie – dosc wiele kamisti sërowiznë: piòskù, żwiru, kamienia, glënë, ilów. W ùszlòscë bëło kòpóné wiele torfù, ale dzysò prawie sã gò nie kòpie. Wiòldzié znaczenié mają żëlë pëtrochù i zemnégò gazu na spòdkù Bòłtu. W 2005 r. firma „Petrobaltic SA” wëdobëła tu wicy jak 250 000 t pëtrochù i dosc wiele zemnégò gazu. Zwësk z przedaniò pëtrochù i gazu rechùje so na 311 mln zł, a zwësk netto 126 mln zł (4. mòl w pòmòrsczim wòjewództwie).

Nòwòżniëszim dzélã òmòwiònégò sektora gòspòdarczy na Kaszëbach je industriowé przeròbianié, jaczé je nade wszëtkò w Trójmieście i w Słëpskù. Reprezentëją je m.jin. taczé firmë, jak: Grupa Lotos SA GK, Gduńsk; Lotos Paliwa sp. z o.o., Gduńsk; Stocznio Gdiniò SA, Gdiniò; Gduńskò Remòntowò Stocznio SA GK, Gduńsk; Prime Food sp. z o.o., Przechlewò; Grupa Pòrta, Bòlszewò i jinszé. Spisënk nòwòżniëszich firmów w regionie, jich produktiwny profil, zwëszci z przedawaniò, efekt netto i lëczbã robiãcëch w nich lëdzy w 2005 r. przedstòwiò tòbela XV i kòrta 36.

Z pòdónëch pòdòwków znac je, że w tëch firmach zwëszci z przedòwaniò nie wiedno wëchòdają jakno zwëszci dlò nëch firm. Òsoblëwé kłòpòtë mò teròzka stocznioiwò industria. Finansowi skùtk nòwiksi w regionie Stocznio Gdiniò SA je w òstatnëch latach na minusu. Państwò wspiérò nã firmã dëtkòwima strzòdkama, ale dlugò warò ji priwatizacja. Pòdobno mdze to w 2007 rokù. Jak do terò zgłòsëło sã dwùch zainteresowónëch inwestorów.

Wytwarzaniem i zaopatrywaniem gospodarki w energię elektryczną, gaz i wodę zajmuje się wiele przedsiębiorstw. Listę najważniejszych z nich prezentuje tabela XVI.

Tabela XVI. Wybrane przedsiębiorstwa energetyczne i wodno-kanalizacyjne na Kaszubach (2005r.)
Tòbela XVI. Wëbrónë energetné i wòdno-kanalizacjowé firmë na Kaszëbach (2005 r.)

Pozycja w 2005 r. w woj. pom.	Nazwa firmy	Dział produkcji	Przychody ze sprzedaży w mln zł	Wynik netto w mln zł	Liczba zatrudnionych
Pòzycjò w 2005 r. w pòm wòj.	Pòzwa firmë	Òrt produkcji	Zwësk z przedòwaniò mln zł	Efekt netto w mln zł	Lëczba robiãcëch
3.	Energa SA Koncern Energetyczny, Gdańsk	energia elektryczna	5 097,9	206,43	7 575
10.	Pomorska Spółka Gaz. sp. z o.o., Gdańsk	gaz	808,6	19,33	2 223
15.	Elektrociepłownia Wybrzeże SA, Gdańsk	energia elektryczna, ciepła woda	469,9	40,61	1 296
34.	Gdańskie PEC, sp. z o.o., Gdańsk	ciepła woda	255,0	10,01	546
46.	Bałtyk-Gaz sp. z o.o., Rumia	gaz	199,7	1,50	b.d.
59.	Okręgowe PEC, sp. z o.o., Gdynia	ciepła woda	153,7	0,91	b.d.
94.	PPWIK, sp. z o.o., Gdynia	woda	90,5	4,85	551

Źródło/Zdrzòdło: Największe firmy Pomorza, Rzeczypospolita, 14 listopada 2006.

Typowe elektrociepłownie są skoncentrowane przede wszystkim w dużych miastach. Nietypowym zakładem jest natomiast Elektrownia szczytowo-pompowa SA Żarnowiec w Czymanowie, zmodernizowana w 2006 r. i dysponująca czterema turbinami o mocy generacyjnej 179 MW (łącznie 716 MW). Gdy zapotrzebowanie na energię elektryczną jest małe, pompuje ona wodę do zbiornika górnego. W czasie szczytowego zapotrzebowania na energię woda jest spuszczana zwiężającymi się rurami o średnicy kilku metrów ze zbiornika górnego na turbiny wytwarzające prąd.

Charakterystyczne dla Kaszub są elektrownie wiatrowe. W 2006 r. było ich 21 (15 w Lisewie, 3 w Swarzewie, 2 w Zwarcienku, 1 w Starbieniu). Do lutego 2006 roku wydano pozwolenie na budowę

następnych 100 turbin wiatrowych o łącznej mocy około 180 MW. Na akceptację czeka kolejnych 430 wież. W latach 2007-2008 ma powstać prawie 50 turbin w okolicy Kobylnicy i 11 w Gnieździe. Ich budowie sprzeciwiają się ekolodzy i okoliczni mieszkańcy.

Farma wiatrowa w Lisewie

Wiatrowô farma w Lësewie

Większość mieszkańców Kaszub otrzymuje gaz z sieci krajowej pozostali korzystają z butli gazowych. Natomiast na północy regionu wiele miejscowości jest ogrzewanych gazem wydobywanym z kopalń Żarnowiec i Dębki oraz z dna Morza Bałtyckiego. Jego zasoby wystarczą na 20 – 30 lat.

Zasoby wód głębinowych i powierzchniowych w pełni zaspokajają potrzeby regionu. W 2005 r. dostarczono przemysłowi, rolnictwu i leśnictwu oraz mieszkańcom Kaszub **182 164** dam^3 wody. Z ilości tej 55,1% zużył przemysł, 1,4% rolnictwo i leśnictwo, a 43,5% mieszkańcy.

Wërobianim i zagwësniem gòspòdarczy w sztróm, gaz i wòdã zajmô sã wiele firmów. Lësta nôwòznieszich je w tòbelë XVI.

Tipòwé elektroceplownie znajdujã sã nade wszëtškò we wiòldzich miastach. Òsoblëwã firmã je Szczitowò-Pòmpòwò Elektrowniò S.A. Żarnówc w Czëmónowie, zmòdernizowónò w 2006 r., w jaczi sã szterë turbinë ò generacjowi mòcë 179 MW (razã 716 MW). Czej zbrëkòwanië sztrómù je mòlë, pòmpùje òna wòdã do gòrnégò basena. Òb czas wiòldzégò zbrëkòwaniò sztrómù wòda je spùszczónò coròz wãższima rérama ò strzédny czile métrów z gòrnégò basena na turbinë robiãcë sztróm.

Òsoblëwé dlò Kaszëb sã wiatrowé elektrownie. W 2006 r. bëło jich 21 (15 w Lësewie, 3 w Swòrzewie, 2 w Zwarcenkù, 1 w Starbieniinie). Do gromicznika 2006 rokù òstało dóné pòzwòlennië na bùdajã 100 pòstãpnëch wiatrowëch turbinów, jaczych pòspòlnò mòc wënòszò kòlë 180 MW. Na zezwòlennië òdaje 340 pòstãpnëch wiatrowëch elektrowni. W latach 2007-2008 mò bëc zbudowónëch wnetka 50 turbin w òkòlim Kòbëlnicë i 11 w Gnieździe. Procëm jich bùdowanim sã ekòlodzë i mieszkańcë òkòlégò.

Wikszosc mieszkańców Kaszëb dostòwò gaz z krajewi sęcë, jinszi ùziwajã gazowé bùdle. Na nordze Kaszëb wiele wsów a miast je ògrzewónëch gazã wëdobëtim z kòpalniów Żarnówc i Dãbczi, a tãż ze spòdkù Bòltu. Jegò rezerwë sygnã na 20-30 lat.

Bòkadnosc głàbinowèch i wièchrzèznowèch wòdów sygò dlò całégò regionu. W 2005 r. industria, gbùrzeniè, lesnictwò i mieszkancè Kaszèb dostelè 182 164 dam³ wòdè. Z tegò 55,1% zbrèkòwònèch òstało przez industriã, 1,4% gbùrzeniè i lesnictwò, a 43,5% przez mieszkanców.

Budownictwo

Budownictwo, które obejmuje wznoszenie, konserwację i rekonstrukcję budowli lądowych i wodnych, na Kaszubach rozwija się niezwykle intensywnie. Najważniejsze przedsiębiorstwa tego działu gospodarki prezentuje tabela XVII.

Tabela XVII. Wybrane przedsiębiorstwa budowlane na Kaszubach (2005 r.)

Tòbela XVII. Wèbróné bùdajowé firmè na Kaszèbach (2005 r.)

Pozycja w 2005 r. w woj. pom.	Nazwa firmy	Dział produkcji	Przychody ze sprzedaży w mln zł	Wynik netto w mln zł	Liczba zatrudnionych
Pòzycjò w 2005 r. w pòm woj.	Pòzwa firmè	Òrt produkcji	Zwèsk z przedòwaniò w mln zł	Efekt netto w mln zł	Lèczba robiàcèch
52.	Hydrobudowa SA, Gdańsk	budownictwo wodne	174,2	- 3,45	400
64.	Allcon sp. z o.o., Gdynia	budownictwo mieszkaniowe	144,5	0,48	82
81.	Grupa Inwestycyjna Hossa SA, Gdynia	budownictwo mieszkaniowe	111,8	29,06	42
134.	WKS Mostostal SA, Chojnice	budownictwo lądowe	66,1	0,95	555
135.	Mega SA, Gdynia	budownictwo mieszkaniowe	65,6	1,35	b.d.
182.	PB Panorama sp. z o.o., Gdynia	budownictwo mieszkaniowe	35,8	2,27	b.d.

Źródło/Zdrzòdło: *Najwièksze firmy Pomorza*, „Rzeczypòspòlita”, 14 listopada 2006.

W 2005 r. na Kaszubach oddano do użytku 3 674 budynków, w tym 2 918 mieszkalnych, zawierających 7 955 mieszkań i 30 671 izb. Intensywnie rozbudowywano sieć drogową w wielu miejscowościach. W 2006 r. kontynuowano m.in. budowę w Gdańsku – trasy W-Z, w Gdyni – Trasy Kwiatkowskiego i ulicy Wiśniewskiego, w powiecie puckim modernizowano drogę z Redy do Helu, w Chojnicach budowano obwodnicę itd.

Specjalne strefy ekonomiczne

W obrębie Kaszub działają dwie specjalne strefy ekonomiczne: Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna i Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna. Podobnie jak w całej Polsce utworzono je w celu ożywienia gospodarki. Bardzo korzystne zwolnienia podatkowe mają zachęcić do prowadzenia inwestycji na tych terenach.

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna powstała z połączenia dawnych stref „Żarnowiec” i „Tczew”. Obejmuje ona ponadto niewielkie tereny usytuowane na Kaszubach w obrębie gmin Człuchów i Chojnice oraz w Gdańsku. Dawna strefa „Żarnowiec” zajmuje obszar 197 ha na terenie projektowanej niegdyś elektrowni atomowej. Obecnie działa tam kilkanaście firm zatrudniających ponad 1 500 pracowników. Jedną z nich jest wymieniona w tabeli XV Pipelife Polska SA, wytwarzająca rury z tworzyw sztucznych. W całej PSSE, obejmującej 399,39 ha w województwie pomorskim i 134,95 ha w województwie kujawsko-pomorskim pracuje 10 500 osób.

Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna zajmuje obszar 219,12 ha. Pracuje w niej 1 400 osób.

Bùdowizna

Bùdowizna, jakò òbjmò stòwianió, kònservacjã i rekònservacjã lądowèch i wòdnèch bùdinków, na Kaszèbach barò sã rozwijò. Nòwòznížszé firmè tegò òrtu gòspòdarczè przedstòwiò tòbela XVII.

W 2005 r. na Kaszëbach òstało òddónëch do ùziwaniô 3 674 bùdinków, w tim 2 918 do zamieszkania, òbjimającé 7 955 mieszkaniów i 30 671 jizbów. W wiele môlach baro rozbùdowónò òstała séc drogów. W 2006 r. bëła dali cygnionò m.jin. bùdacja we Gduńskù – trasë W-Z, w Gdini – Trasë Kwiatkòwsczégò i ùlica Wiszniewsczégò, w pùcczim pòwiace ùprawionò òstała droga z Rédë na Hël, w Chònicach bùdowónò bëła òkrážnica itd.

Specjalné ekòomiczné strefë

Na Kaszëbach dzejają dwie specjalné ekòomiczné strefë: Pòmòrskò Specjalnò Ekòomicznò Zona i Słëpskò Ekòomicznò Zona. Tak samò jak w całi Pòlsce założoné òstałë dlò òżëwieniô gòspòdarzi. Baro bëlné pòdatkòwé ùldzi mają zachãcëc do inwestowaniô w tëch zonach.

Pòmòrskò Specjalnò Ekòomicznò Strefa pòwsta przez sparłãczenié dównëch stref „Żarnówc” i „Dërszewò”. Òkróm tegò w ji òbrëmienim są téz niewiòldzë môle leżącë na Kaszëbach w òbéndze gmin Człëchòwò i Chònice, a téz we Gduńskù. Dównò strefa „Żarnówc” òbjimò òbéndã 197 ha na placu projektowóny atomòwi elektrowni. Terò dzejò tam czilenòsce firmów, w jaczich robi wicy jak 1 500 robòtników. Jedną z nich je wëmienionò w tòbelë XV Pipelife Pòlskò S.A., w jacji robioné są rérë ze sztëcznëch materialów. W całi PSEZ, òbjimający 399,39 ha w pòmòrsczim wòjewództwie i 134,95 w kùjawskò-pòmòrsczim wòjewództwie, robi 10 500 lëdzy.

Słëpskò Specjalnò Ekòomicznò Strefa òbjimò òbéndã 219,12 ha. Robi w ni 1 400 lëdzy.

3.3. Ùslëdzi z òpisanim òsoblëwò transpòrtu i turisticzi

Trzeci sektor gòspòdarzi – **ùslëdzi** – òbjimò taczé dzële i partë, jak: hańdel i ùprawë; hòtele i restauracje; transpòrt, magazynowò gòspòdarka i łączba; finansowé pòstrzédnictwò, òbslëgã nierësztnotë i firmów; pùblicznò administracja i nôrodnò òbrona; òbòwiãzkòwi ògłowi i zdrowòtny ùbezpiek; edukacja; òchrona zdrowiô i pòmòc lëdzóm; kòmùnalné, spòlëznowé, indywidualné i jinszé ùslëżné dzejanié (np. zrzeszoné z kulturã, turistikã, rekreacją i spòrtã). Ùslëdzi òbjimają tej gòspòdarczë dzejanié, jaczé nie pòlëgò na wëròbianim materialnëch dobrów, ale mò charakter swiòdczeniów fizycznëch i prawnëch òsobów dlò jinëch lëdzy. W nym sektorze w 2005 r. robiło na Kaszëbach 233 813 lëdzy, co dówò 65,4% warkòwò robiącëch. Dówòl òn tej kòle 66% wòrtnoscë zwëskù regionu.

Spisënk nôwòznëszich firmów trzecégò sektora gòspòdarzi na Kaszëbach przedstòwiò tòbela XVIII.

Òmówianié wszëtczich dzëlów ùslëgów zajãlobë za wiele placu, temù téz w tim ùsòdzkù skòncentrëjemë sã na typicznëch znankach transpòrtu i turisticzi.

Tabela XVIII. Wybrane przedsiębiorstwa usługowe na Kaszubach (2005 r.)
Tõbela XVIII. Wõbrõné ùslõzné firmõ na Kaszõbach (2005 r.)

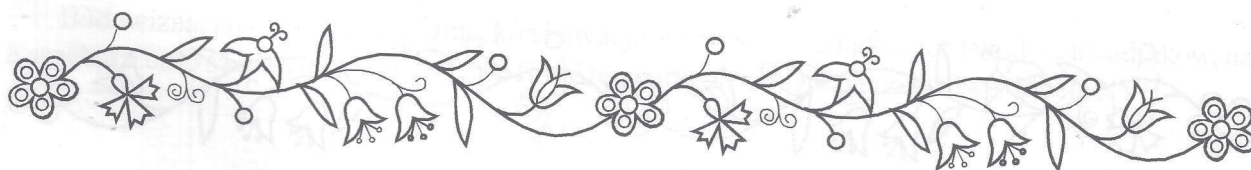
Pozycja w 2005 r. w woj. pom.	Nazwa firmy	Dział produkcji	Przychody ze sprzedaży w mln zł	Wynik netto w mln zł	Liczba zatrudnionych
Põzycjõ w 2005 r. w pòm wõj.	Põzwa firmõ	Õrt produkcji	Zwõszk z przedõwniõgõ w mln zł	Efekt netto w mln zł	Lõczba robiõcõch
13.	LPP SA GK, Gdańsk	rõzn. działalność usługowa	685,9	40,05	903
14.	Elnord SA, Gdańsk	rõzn. działalność usługowa	681,2	2,27	24
16.	Orlen Morena sp. z o.o., Gdańsk	handel	460,2	3,45	38
18.	Lotos Asfalt sp. z o.o., Gdańsk	handel	413,0	28,54	113
19.	Lotos Oil SA, Gdańsk	handel	381,6	24,13	350
21.	Multimedia Polska sp. z o.o. GK, Gdynia	teleinformatyka	355,7	77,20	881
23.	Fota SA, Gdynia	hurtownia	327,1	11,68	600
24.	Analda-Zywiec Trade sp. z o.o., Gdynia	handel	313,4	10,53	
26.	PPH Bomi SA, Straszyn	handel	309,5	3,45	1165
29.	Petrolinvest sp. z o.o., Gdynia	handel	281,2	1,50	122
30.	C. Hartwig, Gdynia S.A., Gdynia	usługi spedycyjne i transport	280,8		300
32.	Zarząd Morskiego Portu Gdynia SA GK, Gdynia	transport	275,5	30,82	1807
35.	Scania Production Słupsk SA, Słupsk	transport	249,1	9,64	650
41.	Vectra SA GK, Gdynia	operator kablowy	218,0		269
55.	Zarząd Morskiego Portu Gdańsk SA GK, Gdańsk	transport	168,3	3,89	1534
60.	VTS Clima sp. z o.o., Kosakowo	handel, magazynowanie	152,0	11,01	50
65.	Wema sp. z o.o., Rumia	handel	139,6	10,71	195
69.	BCT – Bałtycki Terminal Kontenerowy GK, Gdynia	transport	130,7	39,69	
87.	PHZ Baltona SA, Gdynia	handel	101,1	5,82	180
98.	PKP SKM w Trójmieście sp. z o.o., Gdynia	transport	86,9	1,04	832
114.	Port Gdański Eksploatacja sp. z o.o., Gdańsk	transport	74,6	1,48	795

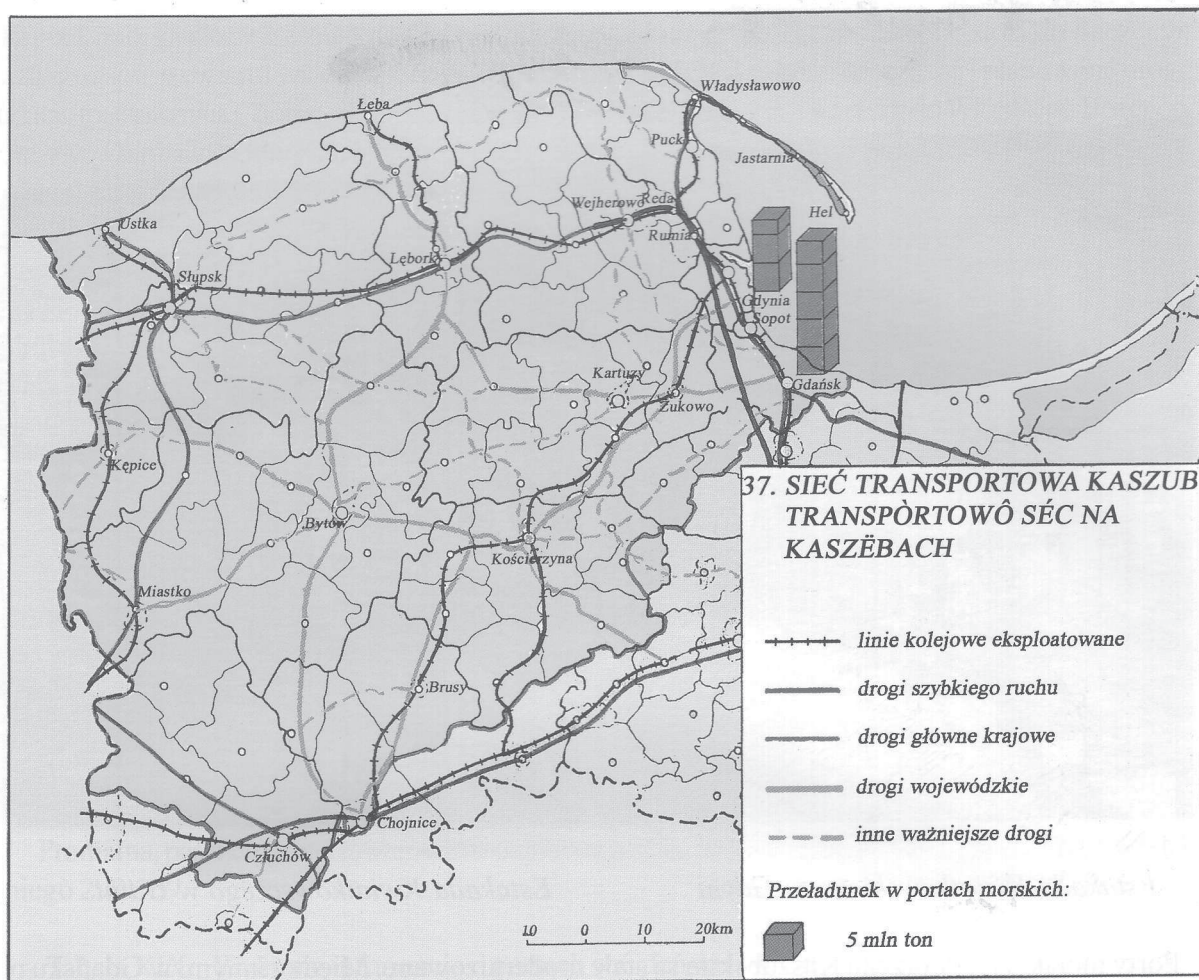
Źródło/Zdrzõdło: Najwiõksze firmy Pomorza, Rzeczypospolita, 14 listopada 2006.

Transport

W transporcie wyrõzniamy kilka podstawowych działów: transport kolejowy, transport samochodowy, żeglugę sródładową, żeglugę morską, transport lotniczy, transport przesyłowy i ruociagowy.

Główną rolę w przewozach ładunków i ludzi w omawianym regionie odgrywa **transport samochodowy**. W 2005 r. w powiatach kaszubskich zarejestrowano **około 100 tys.** samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, 3,2 tys. autobusów i 650 tys. samochodów osobowych. Najważniejsze drogi na Kaszubach to: E 77 prowadząca do Warszawy, E 28 prowadząca do Szczecina (łącznie z obwodnicą Trójmiasta), 27 – z Redy do Władysławowa, 220 – z Gdyni do Kościerzyny, 219 – z Gdańska do Sierakowic, 214 – z Sierakowic do Łeby, 212 – z Lęborka przez Bytów do Chojnic, 235 – z Chojnic do miejscowości Korne, 21 – z Ustki do Szczecinka. Łączna długość dróg o utwardzonej nawierzchni na Kaszubach wynosi około 8 000 km. Aktualne i planowane inwestycje drogowe to: obwodnica Chojnic, obwodnica Słupska, Trasa Lęborska – od Gdańska do Bożegopola Wielkiego, Obwodnica Południowa Gdańska, Obwodnica Północna Trójmiasta w Gdyni, Trasa Kwiatkowskiego w Gdyni, Droga Różowa w Gdyni, Trasa Sucharskiego w Gdańsku, Trasa W-Z w Gdańsku itp.

Mapa 37. Sieć transportowa Kaszub
 Kôrta 37. Transportowô séc na Kaszëbach

Systematycznie maleje rola **transportu kolejowego**. Długość eksploatowanych linii kolejowych na Kaszubach w 1990 r. wynosiła **około 960 km**, obecnie – **około 800 km**. Najważniejszą rolę odgrywa modernizowana linia E 65 z Gdyni do Warszawy oraz linia z Tczewa do Bydgoszczy i z Gdyni do Szczecina. Jedynym przedsiębiorstwem tej branży przynoszącym zyski jest PKP SKM w Trójmieście. Pozostałe linie kolejowe (poza linią Gdynia – Kościerzyna) są słabo wykorzystane. Na wielu z nich zawieszono ruch pasażerski. Rolę kolei przejęły linie autobusowe.

W ostatnich latach niezwykle szybko rozwija się **transport lotniczy**. O ile w Porcie Lotniczym Gdańsk *im. Lecha Wałęsy w Rębiechowie w 2000 r. obsłużono około 130 tysięcy pasażerów, o tyle w roku 2006 liczba ta przekroczyła 1 200 000.*

Najbardziej charakterystycznym rodzajem transportu w regionie jest **transport morski**. W roku 2005 do portów Gdańska i Gdyni wpłynęło **6 219** statków o pojemności **29 928 000 NT**, a wypłynęło **6 225** o pojemności **30 136 000 NT**. W obu portach przeładowano **36 478 000** ładunków, z czego **7 949 000 t** stanowił węgiel i koks, **36 000 t** rudy, **1 675 000 t** zboże, **73 000 t** drewno, **12 242 000 t** ropa i przetwory naftowe, **4 805 000 t** inne ładunki masowe, **9 698 000 t** drobnica. Z ogólnej liczby **36 478 000 t**, ładunki tranzytowe (głównie słowackie) wyniosły **10 024 000 t**. W porcie Gdańsk przeładowano **43 101** sztuk kontenerów (**70 002 TEU**), a w porcie Gdynia **250 819** sztuk kontenerów (**400 165 TEU**).

Promami, statkami pasażerskimi i towarowymi przybyło do Polski **291 871** pasażerów, a wyjechało z naszego kraju **299 169**.

W 2005 r. morska flota transportowa regionu liczyła 18 statków o nośności **312 400 DWT**. Tylko trzy z nich pływały pod polską banderą, pozostałe – pod banderą obcą (Cypru – 7, Koreańskiej RL-D – 1, Malty – 7).

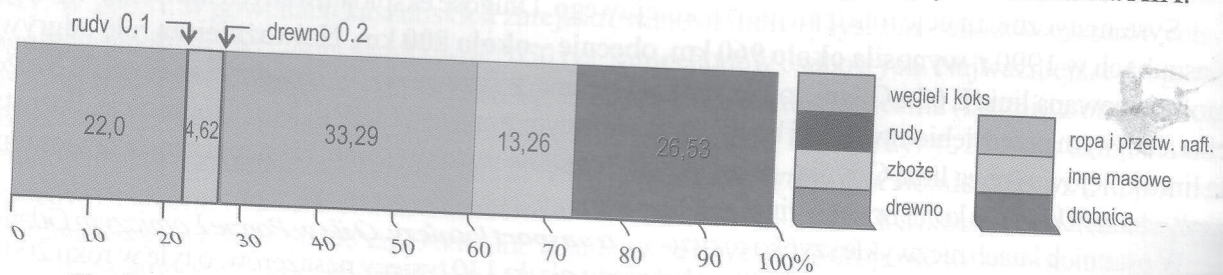

Estakada Kwiatkowskiego w Gdyni

Estakada Kwiatkòwsczegò w Gdini

Porty morskie na Pobrzeżu Kaszubskim są stale modernizowane. Między innymi w Gdańsku powstaje terminal kontenerowy, a w Gdyni rozbudowuje się kolejny terminal oraz jest budowane centrum logistyczne. W obu portach planuje się przeniesienie przystani promowych na lepsze miejsca niż dotychczasowe.

Szczegółowe dane dotyczące transportu morskiego prezentują mapa 37, rycina K i tabela XIX.

Rycina K. Struktura przeladunków w portach morskich Pobrzeża Kaszubskiego (2005 r.)
 Obrózk K. Struktura przeladunków w morskich portach Kaszëbsczegò Ùbrzegù (2005 r.)

Transport

W transporcie wëapartniwómë czile nôwôzniészich dzélów: banowi transport, àutowi transport, westrzódładówé żeglowanié, mòrszczé żeglowanié, fligrowi transport, industriowi i réroprowadzëniowi transport.

Nôwiksze znaczenié w wôżenim ladënków i lëdzy w òmôwiònym regiònje òdgriwò àutowi transport. W 2005 r. w kaszëbskich pòwiatach òstało zarejestrowónëch kòle 100 tës. cãzarowëch àutów i sodłowëch trekrów, 3,2 tës. àutobùsów i 650 tës. òsobowëch àutów. Nôwôzniészé sztrasë na Kaszëbach to: E 77 prowadzàcò do Warszawë, E 28 do Szczecëna (razã z òkrãznã Trójmiasta), 27 – z Rédë do Władisławòwa (Wiòldzi Wsë), 220 – z Gdini do Kòscërzni, 219 – z Gduńska do Serakòjc, 214 – ze Serakòjc do Lëbë,

212 – z Lãbòrga przez Bëtowò do Chònic, 235 – z Chònic do Kòrnégò, 21 – z Ùstczy do Szczecynka. Razã sztrasów ò cwiardi wièchrzèznie na Kaszëbach je kòle 8 000 km. Teròczasné i planowóné drogòwé bùdacje to: òkrãznica Chònic, òkrãznica Slëpska, Lãbòrskò Trasa – òd Gduńska do Wiòldzégò Bòzégòpòla, Pòlniowò Òkrãznica Gduńska, Nordowò Òkrãznica Trójmiasta w Gdini, Trasa Kwiatkòwuszczégò w Gdini, Ròzewò Droga w Gdini, Trasa Sucharszczégò we Gduńskù, Trasa W-Z we Gduńskù itd.

Równò całi czas zmniészò sã ùdzél banowégò transpòrtu. Długòsc ùziwònèch banowèch liniów na Kaszëbach w 1990 r. to kòle 960 km, terò – kòle 800 km. Nòwòzniészã rolã òdgriwò mòdernizowónò linia E 65 z Gdini do Warszawë, a téż linia z Tczewa (Dërszewa) do Bëdgòszcza i z Gdini do Szczecëna. Jedurnã firmã w ti branżë, jakò dôwò zwësk, je PKP SKM w Trójmieście. Jiné banowé linie (òkróm linii Gdiniò – Kòscérzna) sã lèchò wëzwëskóné. Na wiele z nich pasażérnò rësznòta òsta zawieszonò. Rolã banów przejąłë àutobùsë.

W òstatnèch latach òsoblëwò chùtkò rozwijò sã fligrowi transpòrt. Chòc w Fligrowim Pòrce Gduńsk m. Lecha Wałàsë w Rãbiechòwie w 2000 r. òdprawionèch òstaò kòle 130 tèsacy pasażérów, to ju w 2006 r. lëczba ta bëła wikszò jak 1 200 000.

Nòbarzi typicznym òrtã transpòrtu w regiònie je mòrsczi transpòrt. W 2005 r. do pòrtów w Gduńskù i Gdini wplënaò 6 219 òkrátów z ladënkã 928 000 NT, a wëplënaò 6 225 z ladënkã 30 136 NT. W tèch dwóch pòrtach òstaò przeladowónèch 36 478 000 t ladënków, z czegò 7 949 000 t to wãdzél i kòks, 36 000 t recë, 1 675 000 t zbòzë, 73 t drzewò, 12 242 000 t pëtroch i pëtrochòwé produktë, 4 805 000 t jiné masowé ladënczi, 9 698 000 t drobnòta. Z òglowi lëczbë 36 478 000 t tranzytowé ladënczi (w wikszoscë słowacczé) wëniosłë 10 024 000 t. W pòrce Gduńsk przeladowónèch òstaò 43 101 kòntenerów (70 002 TEU), a w pòrce Gdiniò 250 819 kòntenerów (400 165 TEU).

Promama, pasażérnima i towarowima òkrátama przëjacha do Pòlsczy 291 871 pasażérów, a wëjachaò z niégò 299 169.

Tabela XIX. Wybrane informacje o portach w Gdańsku i w Gdyni (2005 r.)

Tòbela XIX. Wëbróné infòrmacje ò pòrtach we Gduńskù i w Gdini (2005 r.)

Porty	Statki wchodzące	Statki wychodzące	Obroty ładunkowe w tys. ton	W tym ładunki tranzytowe	Najważniejsze rodz. ładunków w procentach	Kontenery w sztukach i TEU	Pasażerowie	
							przejeżdżający do kraju	wyjeżdżający z kraju
Pòrtë	Òkrátë wchòdjàcë	Òkrátë wëchòdjàcë	Ladënkòwé òbrotë w tès. ton	W tim tranzytowé ladënczi	Nòwòzniészé òrtë ladënków w procentach	Kòntenerë w sztukach i TEU	przejeżdżający do kraju	wëjeżdżający z kraju
Gdańsk	2 666	2 666	24 163	9 243	ropa i przetwory naftowe (48,9%)	43 101 70 022	98 849	99 449
Gdynia	3 553	3 559	12 294	273	drobnica (61,9%)	250 819 400 165	193 029	199 720
Ustka	—	—	—	—	—	—	4 431	443 ¹

Źródło/Zdrzòdło: *Rocznik statystyczny województwa pomorskiego 2006.*

¹2004 r.

W 2005 r. mòrskã transpòrtowã flotã rechòwaò sã na 18 òkrátów ò tonażu 3 12 400 DWT. Le trzë z nich bëłë pòd pòlskã bańdërã, reszta – pòd cëzã (Cypru – 7, Kòrejańsczi L-DR – 1, Maltë – 7).

Mòrsczé pòrtë na Kaszëbsczim Ùbrzegù wcyg sã mòdernizowóné. Midżë jinszima we Gduńskù bùdowóny je kòntenerowi terminal, a w Gdini rozbùdowiwóny je pòstãpny terminal, a téż je bùdowóné logisticznë centrum. W tèch pòrtach planjë sã przeniesienië promòwèch bôtowiszczów na lepszé mòle niżlë dotëchczasné.

Dokładné pòdòwczì tikajàcë sã mòrsczégò transpòrtu przedstòwiò kòrta 37, òbròzk K i tòbela XIX.

212 – z Låbõrga przez Bõtowò do Chònic, 235 – z Chònic do Kòrnégò, 21 – z Ûstczy do Szczecynka. Razå sztrasów ò cwiardi wiéchrzèznje na Kaszëbach je kòle 8 000 km. Teròczasné i planowóné drogòwé bùdacje to: òkråznica Chònic, òkråznica Słëpska, Låbòrskò Trasa – òd Gduńska do Wiòldzégò Bòzégòpòla, Pòlniowò Òkråznica Gduńska, Nordowò Òkråznica Trójmiasta w Gdini, Trasa Kwiatkòwsczégò w Gdini, Ròzëwò Droga w Gdini, Trasa Sucharsczégò we Gduńskù, Trasa W-Z we Gduńskù itd.

Równò całi czas zmnieszo sã ùdzél banowégò transpòrtu. Długòsc ùziwónèch banowèch liniów na Kaszëbach w 1990 r. to kòle 960 km, terò – kòle 800 km. Nòwòznieszå rolå òdgriwò mòdernizowónò linia E 65 z Gdini do Warszawë, a téz linia z Tczewa (Dërszewa) do Bëdgòszcza i z Gdini do Szczecëna. Jedurnå firmå w ti branżë, jakò dôwò zwësk, je PKP SKM w Trójmieście. Jiné banowé linie (òkróm linii Gdiniò – Kòscérzna) sã lèchò wëzwëskóné. Na wiele z nich pasażernò rësznota òsta zawieszonò. Rolå banów przejąłë àutobùsë.

W òstatnèch latach òsoblëwò chùtkò rozwijò sã fligrowi transpòrt. Chòc w Fligrowim Pòrce Gduńsk m. Lecha Wałàsë w Råbiechòwie w 2000 r. òdprawionèch òstało kòle 130 tësacy pasażérów, to ju w 2006 r. lëczba ta bëła wikszò jak 1 200 000.

Nòbarzi typicznym òrtå transpòrtu w regiònie je mòrsczi transpòrt. W 2005 r. do pòrtów w Gduńskù i Gdini wplënało 6 219 òkråtów z ladënkå 928 000 NT, a wëplënało 6 225 z ladënkå 30 136 NT. W tèch dwùch pòrtach òstało przeladowónèch 36 478 000 t ladënków, z czegò 7 949 000 t to wådzel i kòks, 36 000 t recë, 1 675 000 t zbòzë, 73 t drzewò, 12 242 000 t pëtroch i pëtrochòwé produktë, 4 805 000 t jiné masowé ladënczi, 9 698 000 t drobnota. Z òglowi lëczbë 36 478 000 t tranzytowé ladënczi (w wikszoscë słowacczë) wëniosłë 10 024 000 t. W pòrce Gduńsk przeladowónèch òstało 43 101 kòntenerów (70 002 TEU), a w pòrce Gdiniò 250 819 kòntenerów (400 165 TEU).

Promama, pasażernyma i towarowima òkråtama przëjacha do Pòlschi 291 871 pasażérów, a wëjachało z niégò 299 169.

Tabela XIX. Wybrane informacje o portach w Gdańsku i w Gdyni (2005 r.)

Tòbela XIX. Wëbróné infòmacje ò pòrtach we Gduńskù i w Gdini (2005 r.)

Porty	Statki wchodzące	Statki wychodzące	Obroty ładunkowe w tys. ton	W tym ładunki tranzytowe	Najważniejsze rodz. ładunków w procentach	Kontenery w sztukach i TEU	Pasażerowie	
							przyjeżdżający do kraju	wyjeżdżający z kraju
Portë	Òkråtë wchòdjàcë	Òkråtë wëchòdjàcë	Ladënkòwé òbròtë w tës. ton	W tim tranzytowé ladënczi	Nòwòznieszë òrtë ladënków w procentach	Kòntenerë w sztukach i TEU	Pasażerowie	
							przejëżdżajacy do kraju	wëjëżdżajacy z kraju
Gdańsk	2 666	2 666	24 163	9 243	ropa i przetwory naftowe (48,9%)	43 101 70 022	98 849	99 449
Gdynia	3 553	3 559	12 294	273	drobnica (61,9%)	250 819 400 165	193 029	199 720
Ustka	—	—	—	—	—	—	4 431	443 ¹

Źródło/Zdrzòdło: *Rocznik statystyczny województwa pomorskiego 2006.*

¹2004 r.

W 2005 r. mòrską transpòrtowå flotå rechòwało sã na 18 òkråtów ò tonażu 312 400 DWT. Le trzë z nich bëłë pòd pòlskå bańdërå, reszta – pòd cëzå (Cypru – 7, Kòrejańsczi L-DR – 1, Maltë – 7).

Mòrsczë pòrtë na Kaszëbsczim Ùbrzegù wcyg sã mòdernizowóné. Midzë jinszima we Gduńskù bùdowóny je kòntenerowi terminal, a w Gdini rozbùdowiwóny je pòståpný terminal, a téz je bùdowóné **logisticznë centrum**. W tèch pòrtach planëje sã przeniesienié promòwèch bõtowiszczów na lepszë mòle **nizlë** dotëchczasné.

Dokładné pòdòwczì tikajacë sã mòrsczégò transpòrtu przedstòwiò kòrta 37, òbròzk K i tòbela XIX.

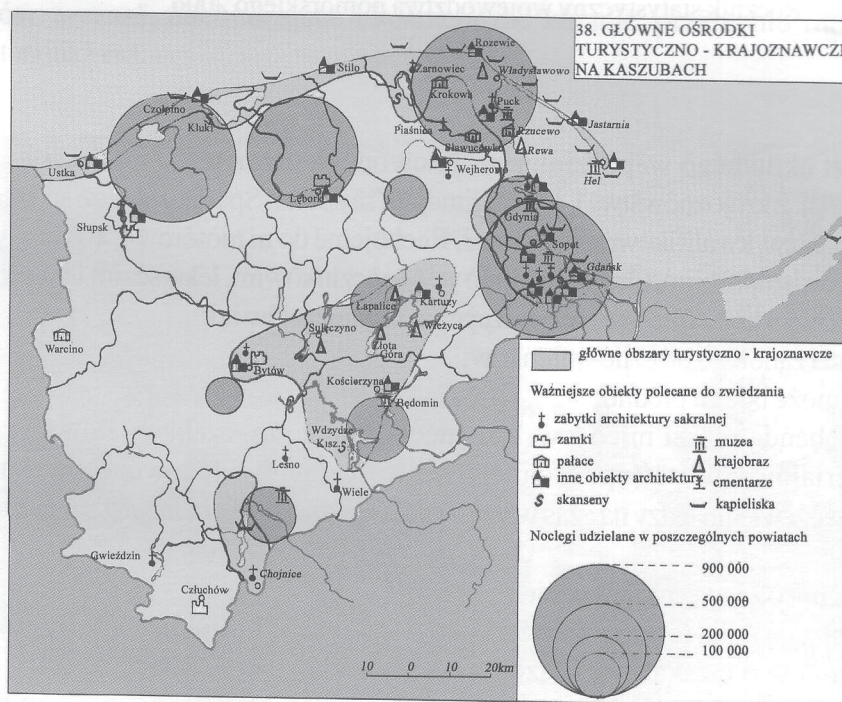
sportowymi ma miejsce w przypadku tzw. turystyki kwalifikowanej. Zaliczamy do niej turystykę motorową, kolarską, wodną, narciarską itd. W szerszym znaczeniu turystyka obejmuje wszelkie formy podróży w celach wypoczynkowych, leczniczych, rodzinnych, związanych z kultem religijnym (pielgrzymki), działalnością stowarzyszeń itd.

Rozwój turystyki jest uzależniony od kilku warunków:

- społeczeństwo nie może być zbyt ubogie;
- dany obszar musi mieć tzw. walory turystyczne, np. ciekawe krajobrazy, czyste środowisko, zabytki kultury materialnej (np. architektury, sztuki sakralnej i ludowej), możliwość zakwaterowania i wyżywienia ludzi na czas wypoczynku (bazę turystyczną), dobrze rozwiniętą sieć dróg dojazdowych i turystycznych;
- turysta musi mieć zapewnione bezpieczeństwo.

Kaszuby w pełni spełniają te warunki. Występują tu różnorodne krajobrazy (pojezierne, nadmorskie, leśne), jest wiele terenów o nieskażonym środowisku, są dwa parki narodowe, liczne parki krajobrazowe i rezerваты, zabytki kultury materialnej, wystarczająca przy obecnym poziomie zamożności społeczeństwa jest baza turystyczna oraz gęsta sieć dróg dojazdowych i szlaków turystycznych. Choć w obrębie Kaszub znaczne obszary wykazują duże walory krajobrazowe, stanowiące podstawę rozwoju turystyki, to jednak główną atrakcją dla przyjezdnych są unikatowe na skalę europejską zabytki architektury skupione w Gdańsku, Słupsku, Bytowie i w innych miejscowościach.

Rozmieszczenie obszarów o najlepszych walorach turystycznych na Kaszubach oraz wykaz wartych zwiedzenia obiektów architektonicznych w regionie prezentuje mapa (ryc. 38).

Mapa 38. Główne obszary i ośrodki krajoznawczo-turystyczne na Kaszubach
Kôrta 38. Nôwôžniészé ôbéndë i turistno-krôjowiédné centra na Kaszëbach (2005 r.)

Na Kaszubach znajduje się 656 obiektów zbiorowego zakwaterowania. Znajduje się w nich 72 716 miejsc noclegowych. W 2005 r. Korzystało z noclegów 1 177 345 turystów, w tym 272 273 turystów zagranicznych. Szczegółowe dane dotyczące liczby obiektów i ruchu turystycznego prezentuje tabela. W ruchu turystycznym przoduje Gdańsk, ze względu na zespół wspaniałych zabytków oraz powiat pucki, ze względu na swe walory przyrodnicze. W powiecie tym znajduje się 160 obiektów turystycznych oferujących szereg usług: wczasy, kuracje odchudzające i kosmetyczne, organizowanie konferencji, turystykę kwalifikowaną itp.

Tabela XX. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania na Kaszubach (2005 r.)

Tabela XX. Turistné obiecté zbiérnéò zakwaterování na Kaszëbach (2005 r.)

Powiaty	Obiekty	Miejsca noclegowe	Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
			ogółem	w tym turyści zagraniczni	ogółem	w tym turystom zagranicznym
Pòwiaté	Òbiekté	Mòle do spaniò	Kòrzëstający ze spaniò		Udzieloné spanié	
			razã	w tim letnicë zza greńcë	razã	w tim letnicë zza greńcë
bytowski	20	1 693	16 191	2 173	67 506	4 827
chojnicki	40	3 103	35 959	2 715	142 597	7 599
człuchowski	18	2 169	12 931	1 070	54 155	2 444
lëborski	97	12 797	95 969	10 729	607 379	39 699
słupski	94	12 854	98 487	7 398	847 330	37 752
m. Słupsk	9	591	26 239	5 645	46 338	11 082
kartuski	36	2 613	35 061	1 457	117 459	3 672
kościerski	41	4 302	48 011	326	198 705	1 348
pucki	160	15 886	160 239	6 999	877 198	27 420
wejherowski	17	1 117	49 401	13 956	91 341	22 346
m. Gdańsk	73	9 705	364 897	147 375	885 951	345 276
m. Gdynia	23	2 415	100 177	34 274	225 629	80 664
m. Sopot	28	3 491	133 813	38 155	394 399	93 673
Razem / Razã	656	72 716	1 177 375	272 273	4 555 987	677 802

Źródło/Zdrzòdło: Rocznik statystyczny wojewòdztwa pomorskiego 2006.

Turistika

Turistika to òrt aktiwnégò wëpòczinkù, realizowónégò przez rézë, sparłãczoné ze zwëskanim pòznòwnëch célów (tj. z kròjoznòwstwã), a téż zajimanim sã spòrtã. Sparłãczenié ze spòrtowima zòjãcama mò mòl w przëtròfkù tzw. kwalifikòwóny turisticzi. Rechùjemë do ni mòtórowã, kòlowã, wòdnã i nartowã turistikã itd. Szerzi turistika òbjimò òrté rézowaniò w wëpòczinkòwym, lékarsczim i familiowim cëlu, a téż zrzeszonym z religiowim kùltã (pielgrzimizci), dzejanim òrganizacjów itd.

Rozwij turisticzi zanòlégò òd czile warënków:

- spòlëzna ni mòże bëc za biédnò;
- kònkretnò òbénda mùszi miec tzw. turistné wòrtnotë, np. czekawé kròjòbrazë, czëstã rodã, zaòstałoscë materialny kùlturë (np. architekturë, kòscelnégò i lëdowégò kùnsztu), mòżlëwotã zakwaterowaniò i wëzëwieniò lëdzy na czas wëpòczinkù (turistnã bazã), bëlno rozwiniãtã sëc dojazdowëch i turistnëch drogów;

- turista mùszi miec zagwësniiony bezpiek.

Kaszëbë w całoscë majã te warënczi. Sã tuwò wszelejaczé kròjòbrazë (pòjezërné, nadmòrsczé, lesné), je wiele mòlów ò nieskazony rodze, sã dwa nòrodné parczy, wiele kròjòbraznëch parków i rezerwatów, zaòstałoscë materialny kùlturë, turistnò baza dopasowónò do bòkadnoscë lëdzy, a téż gãstò sëc dojazdowëch drogów i turistnëch stegnów. Chòc na Kaszëbach wiele mòlów je kròjòbrazowò atrakcyjnëch i sã spòdlim rozwiju turisticzi, tej jednakò przëdnã atrakcjã dlò przëjézdzącëch sã òsoblëwé na èuropejskã miarã zaòstałoscë architekturë zgrëpkòwóné w Gduńskù, Słëpslù, Bëtowie i jinszych mòlach.

Rozmieszczenié mòlów ò nòbëlniczich turistnëch òsoblëwòscach na Kaszëbach, a téż spisënk wòrt òbezdrzeniò architektonicznëch zaòstałosczy w regiònie przedstòwiò kòrta 38.

Pensjonat w Jastrzębiej Górze
Pensjónat w Pilëcach

Pensjonat w Karwi
Pensjónat w Karwi

Na Kaszëbach w 2005 roku bëło 655 môłów grëpòwégò mieszkaniò. Môże w nich nalezc 72 716 môłów do spaniò. W 2005 r. ze spaniò skòrzësta 1 177 375 letników, w tim 272 273 letników zeza grëncë. Dokładné dóné tikajacë sã lëczbë dodomów ë turisticznégò rëchù przedstòwiò tòbela XX. W turisticznym rëchù na pierszim placu je Gduńsk – ze wzglãdë na bòkadną wielënã zaòstałoscy, ë pùcczi pòwiòt – ze wzglãdë na wòrtnotë rodë. W pòwiace tim nalezc môże 160 turisticznëch dodomów bédëjacëch wiele ùslëżnotów: wczasë, òdchùdzajacë i kòsmeticznë kùracje, przërëchtowanië kònferejcjów, kwalifikòwónò turistikã ëtd.

Pałac w Krokowej

Pałac w Krokòwie

IV. STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

IV. STÓN I CHRONIENIÉ ÒKRAŻÉGÒ

(*Tłómaczënk Marian Jelińsczi*)

Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, w wyniku działalności człowieka, na silnie zagospodarowanych obszarach Kaszub i przyległego do nich Bałtyku zagrożone były wszystkie składniki środowiska, a w szczególności: hydrosfera, atmosfera, pokrywa glebowa, szata roślinna i świat zwierzęcy.

Różnorodne zakłady oraz gospodarstwa domowe wytwarzały dużą ilość ścieków przemysłowych i komunalnych, których znaczna część nie była oczyszczana. Na skutek stosowania w rolnictwie dużej ilości nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin, a także w rezultacie niewłaściwego zabezpieczenia ścieków komunalnych i przemysłowych bardzo zły był stan sanitarny rzek, jezior i studni. W Martwej Wiśle wszystkie pobierane próbki wody były poza klasą czystości fizykochemicznej, a w 57% biologicznej. Silnie zanieczyszczona była Radunia i Wisła (Leniwka) dostarczające rocznie około 7 000 hm³ ścieków (100% wód III klasy czystości fizykochemicznej i 100% wód pozaklasowych biologicznie), a z jezior – Grabowskie, Karczemne, Klasztorne, Garczyn, Tuchomskie i inne. Stan sanitarny wody pobieranej przez ludność z wodociągów i ze studni był często zły. Studnie publiczne były zanieczyszczone aż w 80%.

Trójmiasto, w którym mieszka ponad 750 000 ludzi i silnie rozwinięty jest przemysł, potrzebuje bardzo dużo wody. Przez długi czas wykorzystywano bez ograniczeń wody podziemne. Wskutek nadmiernej eksploatacji zostały one w znacznym stopniu wyczerpane. Została naruszona równowaga hydrologiczna. Pod Gdańskiem i jego okolicami powstał głęboki lej depresyjny o powierzchni prawie 300 km².

W zbyt małym stopniu biologicznie oczyszczone ścieki komunalne oraz zawierające dużo związków chemicznych wody rzek docierają do morza. W rezultacie silnie skażona została Zatoka Gdańska. Duża ilość unoszących się w wodzie bakterii kałowych uniemożliwiała zażywanie kąpieli. We Władysławowie – na południowy wschód od portu, w Nowym Porcie i w Gdyni Orłowie od 64% do 92% pobranych próbek wody były poza klasą lub w III klasie czystości. Wiele kąpielisk trzeba było zamknąć.

Za pośrednictwem rzek dociera do morza materia organiczna oraz azot i fosfor. To zjawisko, a także wlewy wód oceanicznych do Bałtyku i zmiany temperatury wody powodują okresowy spadek lub wzrost biomasy roślin i zwierząt w Zatoce Gdańskiej i w jej sąsiedztwie. W użyźnionych przez azot i fosfor wodach morskich szczególnie silnie rozwija się plankton. Początkowo dzięki temu wzrasta ilość odżywiających się nim organizmów. Jednakże z biegiem czasu plankton tak się rozmnaża, że ryby i inne zwierzęta nie są w stanie skonsumować go w całości. Opadający martwy plankton ulega rozkładowi wskutek działania bakterii. W wyniku tego zjawiska zmniejsza się ilość tlenu, a na dnie pojawia trujący siarkowodór, uniemożliwiający rozmnażanie się wielu gatunków ryb, a w skrajnych wypadkach powodujący ich śmierć. Znaczny obszar Głębi Gdańskiej był wypełniony siarkowodorem.

Wskutek tych procesów w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych największe zmiany nastąpiły w Zatoce Puckiej, najpłytszym i najbardziej podatnym na wpływ zanieczyszczeń obszarze Zatoki Gdańskiej. W wyniku nagromadzenia wielu toksycznych związków to idealne niegdyś dla wielu gatunków ryb tarlisko straciło swoje znaczenie. Niemal nie występowały już łosoś, certa, węgorz czy troć. U wielu ryb były widoczne objawy chorób wywołanych przebywaniem w skażonym środowisku.

Dużym zagrożeniem dla wód morskich są wycieki ropy naftowej. Przykładowo – 1 tona ropy pokrywa cienką warstwą powierzchnię 12 km², dlatego też nie dziwi nas szybka interwencja odpowiednich służb morskich w przypadku np. awarii urządzeń w bazie paliw płynnych lub karygodnego zrzucania przez niektóre statki wód balastowych, zawierających resztki ropy.

W strefie zurbanizowanej regionu gdańskiego bardzo silnie było zanieczyszczone powietrze. Przyczyniły się do tego liczne zakłady wytwórcze, a także gospodarstwa domowe i będące w ruchu pojazdy. Kilkadziesiąt szczególnie uciążliwych dla środowiska zakładów („Siarkopol”, rafineria, elektrociepłownia, cukrownia i inne) wytwarzały rocznie 264 000 t pyłów i 59 000 t zanieczyszczeń gazowych.

Przemysł, rolnictwo, transport i inne działy gospodarki, a także gospodarstwa domowe są źródłem różnego rodzaju odpadów, które zgromadzone w określonych miejscach zajmują coraz to większe przestrzenie, przyczyniając się do degradacji powierzchni ziemi. Same tylko odpady przemysłowe, jak np. fosfogipsy, popioły lotne i żużle z energetyki i ciepłownictwa oraz pyły mineralne nagromadzone w województwie do roku 2003, ważą ponad 21 mln t i pokrywają obszar około 2,6 km². Są olbrzymie kłopoty ze znalezieniem miejsc na wysypiska śmieci. Istniejące wysypiska już prawie całkowicie wykorzystano, a na lokalizację nowych nie wyraża zgody ludność zamieszkująca w sąsiedztwie proponowanych miejscowości.

Postępującej degradacji środowiska człowiek nie przygląda się biernie, lecz podejmuje coraz skuteczniejsze działania związane z jego ochroną. Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną stopniowo wzrastają. Np. w roku 2005 w całym województwie pomorskim wyniosły ogółem 2 329 mln zł, przy czym na ochronę powietrza przeznaczono 34,2 mln zł, na gospodarkę ściekową i ochronę wód 1 624 mln zł, na gospodarkę odpadami, ochronę i przywrócenie wartości użytkowej gleb oraz wód podziemnych i powierzchniowych 27,7 mln zł, na gospodarkę wodną 50,6 mln zł. W latach 1990-2005 uruchomiono bądź rozbudowano kilkadziesiąt komunalnych i przemysłowych oczyszczalni ścieków. Jedną z największych oczyszczalni – w Dębogórze – zbiera ścieki z obszaru zamieszkanego przez około 400 000 ludzi (z Gdyni, Sopotu, Rumi, Redy, Wejherowa). Oczyszczalnia w Swarzewie zbiera i oczyszcza ścieki z Pucka, Władysławowa i całego Półwyspu Helskiego. W rezultacie tych działań wydatnie zwiększyła się czystość wód morskich. Większość kąpielisk stała się dostępna dla zainteresowanych. Odradza się życie biologiczne w Zatoce Puckiej. Poprawił się również stan czystości rzek i wielu jezior. W 2005 r. tylko 7,7% ścieków nie była oczyszczona. Z oczyszczalni ścieków nie korzysta jednak jeszcze 23,5% ludności, głównie z terenów wiejskich. Najgorzej przedstawia się sytuacja w powiecie kartuskim, w którym z tego typu urządzeń nie korzysta aż 59,3% ludności. Po zlokalizowaniu ujęcia wody w Straszynie i zmniejszeniu pozyskiwania wód głębinowych w Gdańsku zanikł pod tym miastem lej depresyjny. Niektóre dzielnice są nawet podtapiane.

Coraz skuteczniejsza jest walka z zanieczyszczeniem powietrza atmosferycznego. Elektrofiltry, filtry tkaninowe, cyklony i inne wychwytyją aż 98,9% zanieczyszczeń pyłowych emitowanych przez zakłady i 47,6% zanieczyszczeń gazowych. Stosunkowo niski wskaźnik eliminacji szkodliwych dla środowiska gazów wynika z faktu, że koszt urządzeń do ich redukcji jest wysoki.

Mimo usilnych starań stan powietrza w zurbanizowanej części regionu nie jest jeszcze zadowalający. Przekroczone są np. dopuszczalne normy rakotwórczego benzoalfapirenu i substancji smołowych, tych pierwszych w Gdańsku aż czterokrotnie, a w Kościerzynie nawet więcej niż czterokrotnie. W rezultacie w Pomorskiem notowany jest jeden z najwyższych w Polsce wskaźników zachorowań na raka. Eliminację szkodliwych substancji w atmosferze umożliwiała również likwidacja kotłowni węglowych, spalanie – zamiast węgla – mazutu i gazu ziemnego oraz wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii. Np. we Władysławowie i Białogórze do ogrzewania używa się gazu ziemnego ze złóż miejscowych i z dna Bałtyku, w gdyńskiej elektrociepłowni – mazutu. W kilku miejscowościach wybudowano elektrownie wiatrowe.

Największy problem stwarzają wytwarzane w wielkiej ilości śmieci i odpady przemysłowe (w ciągu roku około 2,2 mln t). Wysypiska śmieci (np. w Szadółkach koło Gdańska i w Łężycach koło Gdyni) są wprawdzie unowocześniane i rozbudowywane, lecz za kilka lat ich pojemność się wyczerpie. Na lokalizację nowych wysypisk czy wybudowanie spalarni odpadów ludność zamieszkująca w pobliżu ich proponowanej lokalizacji nie wyraża zgody. Miejsca składowania odpadów przemysłowych (np. w Wiślinie – fosfogipsów, w pobliżu Rewy – pyłów z elektrociepłowni) zajmują obszar 1,6 km². Duże problemy stwarza również usuwanie gnojowicy wytwarzanej przez olbrzymie tuczarnie trzody chlewnej firmy Prima Food sp. z o.o. w gminie Przechlewo. Firma ta radzi sobie jednak bardzo dobrze z tą kwestią i w 2007 r. została uznana za przedsiębiorstwo przyjazne środowisku, czego wyrazem jest przyznanie jej nagrody w ogólnopolskim konkursie „Firma bliska środowisku”.

Przytoczone liczby dotyczą całego województwa pomorskiego. Dane z roku 2005 odnoszące się do Kaszub przedstawiają się następująco:

- w regionie wytworzono 82 493 dam ścieków przemysłowych i komunalnych, z czego oczyszczono 73 495 dam (89,1%);

- emisja zanieczyszczeń pyłowych wyniosła 2 345 ton, z czego zredukowano 2 115,3 t (90,2%);
- emisja zanieczyszczeń gazowych wyniosła 31 175 t, z czego zredukowano 14 200,6 t (45,7%);
- wytworzono 944 700 t odpadów, z czego 503 100 t (59,75%) poddano odzyskaniu, 352 600 t (37,36%) unieszkodliwiono, a 27 200 t (2,88%) zmagazynowano czasowo;
- odpady dotychczas składowane osiągnęły wagę 18 978 900 t i zajęły obszar 1,215 km².

Ochrona środowiska to nie tylko eliminowanie szkodliwych substancji wytwarzanych w wyniku działalności gospodarczej człowieka. To również działalność mająca na celu zachowanie, odtwarzanie i zapewnienie trwałości użytkowania terenów i zasobów przyrody żywej i nieożywionej. W ich wyniku otacza się ochroną pomniki przyrody, tworzy się rezerваты, parki krajobrazowe i narodowe, wprowadza ustawy o ochronie gatunkowej oraz racjonalnie wykorzystuje środowisko.

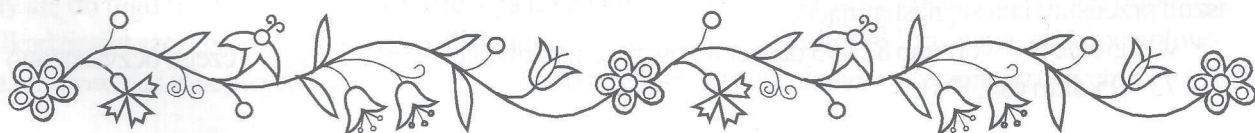
Na Kaszubach szczególną ochroną otoczono tereny o powierzchni 4 281,95 km². Z liczby tej 58,6 km² zajmują rezerваты, 1 457,5 km² parki krajobrazowe, a 2 343 km² obszary chronionego krajobrazu. 2 088 obiektów określono mianem pomników przyrody (pojedyncze drzewa, grupy drzew, aleje, głazy narzutowe, grotty i inne).

W największym stopniu przyroda jest chroniona w parkach narodowych. Na omawianym terenie znajdują się dwa tego typu obiekty: Słowiński Park Narodowy o powierzchni 186,2 km² (utworzony 1 stycznia 1967 r.) i Park Narodowy Bory Tucholskie o powierzchni 47,9 km² (utworzony w 1996 r.)

Parków krajobrazowych ustanowiono na Kaszubach siedem. Są nimi parki: „Dolina Słupi”, Kaszubski Park Krajobrazowy, Nadmorski Park Krajobrazowy, Trójmiejski Park Krajobrazowy, Wdzydzki Park Krajobrazowy, Zaborski Park Krajobrazowy i Tucholski Park Krajobrazowy. Zarejestrowano ponadto 32 obszary chronionego krajobrazu (np. „Źródłiskowy obszar Brdy i Wieprzy na wschód od Miastka”) oraz blisko 90 rezerwatów (np. „Kępa Redłowska”, „Kacze Łęgi” i „Cisowa” w Gdyni).

W podsumowaniu należy stwierdzić, że środowisko przyrodnicze Kaszub, a zwłaszcza jego część położona na zachód od Doliny Dolnej Wisły i Trójmiasta, przetrwało w stosunkowo mało zmienionej postaci. Przyczyniły się do tego między innymi:

- niezbyt korzystne warunki rozwoju rolnictwa (przewaga gleb słabych i dużo terenów o znacznym nachyleniu zboczy dolin i stoków wzniesień);
- brak łatwo dostępnych, ważnych dla gospodarki kopalin;
- położenie, przez stulecia, na pograniczu państw;
- mała gęstość zaludnienia uwarunkowana czynnikami naturalnymi i polityczno-historycznymi.

Mapa 39. Ochrona przyrody na Kaszubach
Kôrta 39. Chronienie przërodë na Kaszëbach

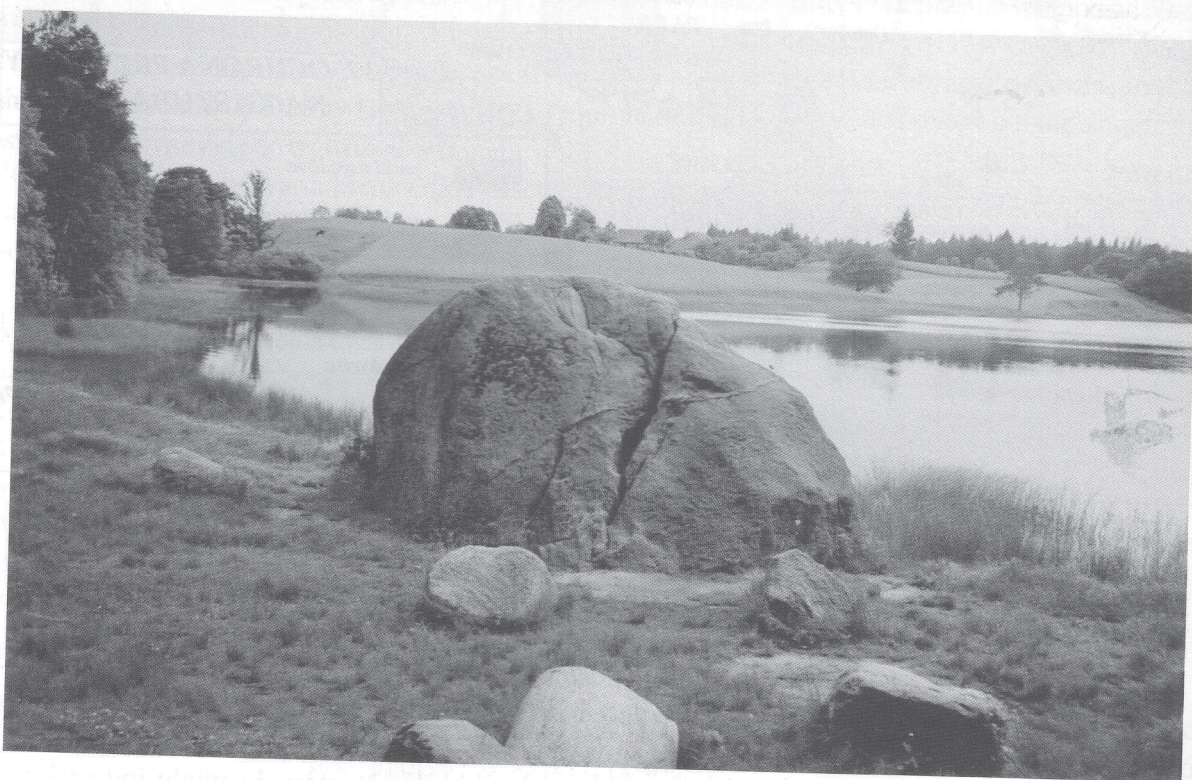
Jesz na zôczątkù lat dzwiãdzesãtych XX wiekù na mòcno zagòspòdarzonëch òbéndach Kaszëb i przëległò do nich Bòltu bëłë w niebezpiekù, z przëczënë dzejaniégò człòwieka, wszëtczé dzëlëczë òkrãżégò, a òsobliwò: hidrosfera, atmòsfera, wiéchrz zemi, roscëznizna i zwierzãcy swiat.

We wszelejaczich firmach i chëczowëch gòspòdarstwach pòwstòwało wiele industriowégò i kòmùnalnégò sztokù, z chtërnégò wiòldzi dzël nie bëł òbczëszcziwóny. Ùżiwanié w gbùrzenim za wiele szutów i chemicznëch strzòdków, jak téż niedobrë zabezpieczenié kòmùnalnégò i industriowégò sztokù doprowadzëło do tegò, że baro lëchi bëł sanitarny stón rzéków, jezór i stëdni. W Martwi Wisle wszëtczé pòbiéróné próbczi wòdë wëchòdałë za klasã fizykòchemiczny czëstoscë, a w 57% biologòwi. Mòcno zanieczëszczonë bëłë Reduniò i Wisła (Zgnilò Wisła), chtërne dòwałë kòl 7 000 hm³ sztokù na rok (100% wòdów III klasë fizykòchemicznë czëstoscë i 100% wòdów zaklasowëch biologòwò), a z jezór Grabòwsczé, Karczëmné, Klòsztòrné, Garczëno, Tëchòmsczé i jinszé. Sanitarny stón wòdë pòbiéróny przez lëdzy z wòdocagów i ze stëdniów bëł co sztërk lëchi. Stëdnie pùblicznë bëłë zanieczëszczonë jaż w 80%.

Rezerwat przyrody Wielistowskie Łęgi

Rezerwat przyrody Wielostowszcze Łużczy

*Pomnik przyrody „Diabelski Kamień” w pobliżu Nowej Huty
Pamiętnik przyrody – Diobli Kam niedalek Nowi Hëtë*

Trójmiasto, w którym mieszka wicy jak 750 000 lédzy i mòcno je rozwitò industria, brékùje baro wiele wòdë. Dłudzi czas bez ògraniczeniów bëłë wëzwëskiwónë pòdzemné wòdë. Przez za wiòlgą eksploatacjã bëłë òne w wiòldzim stãpniu wëbrónë. Òstała narëszonô hidrologòwò równowòga. Pòd Gduńskã i w jegò òkòlim zrobił sã głąbòczy dół depresjowi ò wiéchrëznie bez mała 300 km².

Za mała biologòwò òbczëszczony kòmùnalny sztok i wòdë rzéków, mających wiele chemicznëch związków, spliwają do mòrza. Temù téz mòcno òstała zatrëtò Gduńskò Hòwinga. Wiòlgò masa kałowëch

bakteriów, chtërne ùnôszalë sã w wòdze, robiła niemòzłëwym kapanié. We Władisławòwie – w czerënkù pòłniowò-pòrënszim òd pòrtu – w Nowim Pòrce i w Gdini Òrlowie òd 64% do 92% pòbiérònëch próbów wòdë bëło za klasã abò w III klasë czëstoscë. Bël mùsz wiele kapielëszczów zamknãc.

Rzékama wpłiwò do mòrza òrganicznò materia jak téz azot i fòsfór. To i téz wlewë òceanicznëch wòdów do Bòłtu, a jész zmianë temperaturë wòdë prowadzą do periodnégo spòdaniégò abò rostu biomasë roscënów i zwierzãtów w Gduńszci Hòwindze i w ji sãszëdztwie. W ùbògaconëch przez azot i fòsfór mòrsczych wòdach òsoblewò mòcno rozwijò sã planktón. Przez to na zòczątkù rosce masa òrganizmów, chtërne sã nim żëwiã. Równak z czasã planktón sã tak rozrodzywò, że rëbë i jiné zwierzãta nie sã w sztãdze gò w całosce skònsùmòwac. Nieżëwi planktón, chtëren òpòdò, przez dzejanié bakteriów rozklòdò sã. Temù zmniësziwò sã masa krzisenia (tlënu), a na dnië pòkòzywò sã sarkòwòdzyk, co trëje wiele òrtów rib i przeszkòdzò w rozrodzywaniu sã rib, a w skròwnëch wëpòdkach prowadzi to do jich smiercë. Wiòlgò òbénda Gduńszci Głãbi bëła fùl sarkòwòdzyka.

Na skùtk tëch procesów w latach sémédzesãtëch i òsmédzesãtëch nòwiksi zmianë zaszë w Pùcczi Hòwindze, nòsnòdszi i nòbarzi pòdajny na cësk zanieczëszczeniów w òbéndze Gduńszci Hòwindzi. Przez to, że nazebrało sã wiele trëjacëch zwiãzków to idealny czedës nierchòwiszczë dlò wiele òrtów rib stracëło swòje znaczenié. Prawie ju nie bëło tu lasfòra, brzòné, wãgòrza czë łososa. Ù wiele rib bëło widzec znanczi chòrobów, do chtërnëch doszò w zanieczëszczonym òkrãżim.

Wiòldzim zagroženim dlò mòrsczych wòdów sã wëcëczy sërégò òlëju. Przëmiérano jedna tona sërégò òlëju pòkriwò szëchtã wiéchrzëznã 12 km². Temù téz nie dzywi chùtkò interwencja przënòlëznëch mòrsczych słuźbów w wëpòdkù, wezmë na to awarii w bazë rzòdczych òpòłów abò kòronégò zdrzëcaniò przez niejedne òkrãtë balastowëch wòdów, w chtërnëch sã resztë sërégò òlëju.

W zùrbanizowóny strefie gduńszëgò regionu barò mòcno bël zanieczëszczony lëft. Przëczëniwalë sã do te wielny wërobné zakłãdë, a téz chëczowé gòspòdarstwa i jadacë àuta. W pòràdzesãt òsoblewò ùprzikrzonëch dlò òkrãzëgò zakłãdach („Sarkòpòl”, rafineria, elektroceplowniò, cëkrowniò i jiné) pòwstòwało przez rok 264 000 t kùrzu i 59 000 t gazowëch zanieczëszczeniów.

Industria, gbùrzenié, transpòrt i jiné partë gòspòdarczy, a téz chëczowé gòspòdarstwa sã zdrzòdlã rozmajitégò òrtu òdpòdków, chtërne zgrëpkòwónë na wëznaczonëch placach zajmają coròz to wikszã rëmiã, a to sã doklòdò do degradacji wiéchrzëznë zemi. Same le industriowé òdpòdci, jak np. fòsfògipsë, sëpné pòpiołë i szlãczy z energetyczi i cëplownictwa, a téz mineralné kùrze, nazebrónë w wòjewòdztwie do 2003 rokù, wòzã przeszò 21 mln t, a pòkrëłë òbénda kòl 2,6 km². Sã stolëmné kłòpòtë z nalëzeniem placów na wësëpiska smieców. Istniejącé wësëpiska sã ju wnetka czësto wëzwëskónë, a na wëznaczenié mòlu dlò nowëch ni ma zgòdë lëdzy, chtërny mieszkają w sãszëdztwie bédowónëch miejscowòwcy.

Degradacji òkrãzëgò, jakò robi pòkroczi, człowiek nie przëzërò sã pasywno, le podjimò coròz barzi skùteczné dzejanié sparłãczonë z jegò chronieniem. Inwestycyjé wëdòwczì na chronienié òkrãzëgò i gòspòdarkã wòdnã pòstãpno rosã. Np. w 2005 rokù w całim pòmòrsczim wòjewòdztwie wëniosłë òglowò 2 329 mln zł, przë tim na chronienié lëftu òstało przeznaczoné 34,2 mln zł, na sztukòwã gòspòdarkã i chronienié wòdów 1 624 mln zł, na gòspòdarkã òdpòdkama, chronienié i doprowadzenié wòrtnotë ùzëtny zemiów, jak bëło przòdë, a téz pòdzemnych i wiéchrzëznowëch wòdów 27,7 mln zł, na wòdnã gòspòdarkã 50,6 mln zł. W latach 1990-2005 òstało òdemklëch abò rozbùdowónëch pòràdzesãt kòmùnálnëch i industriowëch òbczëszczalniów sztukù. Jedna z nòwiksiich òbczëszczalniów – w Dãbògòrzym – zbiërò sztuk z òbéndë, na chtërny mieszkò kòl 400 000 lëdzy (z Gdini, Sopòtu, Rëmi, Rëdë, Wejerowa). Òbczëszczalniò w Swòrzewie zbiërò i òbczëszcziwò sztuk z Pùcka, Władisławòwa i całégò Hëlsczëgò Pòłòstrowa. Ne dzejania widzało zwiksziëlë czëstosc mòrsczych wòdów. Wikszosc kapielëszczów stała sã dostãpnò dlò zainteresowónëch. Òdrodzywò sã żëcë w Pùcczi Hòwindze. Stón czëstoscë rzéków i wiele jezòr téz sã pòprawil. W 2005 r. le 7,7% sztukù nie bëło òbczëszczoné. Òbczëszczalniów sztukù nie zwëskiwò równak jész 23,5% lëdzy, colemało z wsów. Nògòrzi wëzdrzi to w kartësczim pòwiãce, w chtërnim tegò zortu òchròné nie zwëskiwò jãz 59,3% lëdzy. Pò pòwstaniu zdrzòdła wòdë w Stròszënie i zmniëszënim pòmòwaniò głãbinowëch wòdów w Gduńskù zdzinał pòd tim miastã stolëmnny dól òbnizëniowi. Niejedne dzële miasta sã nawetka pòdtopiwónë.

Corôz barzi skùtecznô je biôtka z zanieczëszczeniem lëftu. Elektrofiltrë, fòliszowë filtrë, cyklonë i jinë chwôtają jaż 98,9% kùrzowëch zanieczëszczeniów emitowónëch przez zakładë i 47,6% gazowëch zanieczëszczeniów. Przëmiérzno nisczi wskôzywôcz eliminacji szkòdlëwëch dlô ôkrážégò gazów wëchòd z tegò, że kòszt ùrządzeniów do jich òbniżeniô je wësoczi.

Nimò wiòldzi starë ò stón lëftu w zùrbanizowónym dzëlu regiònu nie je to jesz za dobrze. Przekroczone sã na przëmiôr normë kancerogënnégò benzoalfapirënu i smòłowëch substancji; tëch pierszich we Gduńsku je za wiele jaż szterë razë, a w Kòscérznie nawetka wicy jak szterë razë. Dlôte w pòmòrsczim wòjewództwie notowónë je jeden z nôwëszsich w Pòlsce wskôzywôczów zachòrzeniô na reka. Eliminacjã szkòdlëwëch substancji w atmosfërze je téż mòzlëwò przez likwidacjã kòców na wãdzël, pòlenié – w môl wãgla – mazutu i zemnégò gazu i wëzwëskiwanié alternatiwnëch zrdzòdlów energii. Np. we Władisławòwie i Biòli Górze do ògrzewaniô je brëkòwóny zemny gaz z miestnëch zlezënow i z dna Bòltu, a w gdińszi elektroceplowni – mazut. W pòrà miejscowòscach sã wëbùdowónë elektrownie na wiater.

Nòwikszi je kłòpòt z pòwstòwającyma smiecama i industriowima òdpòdkama (òb całi rok kòl 2,2 mln t). Wësëpiska smieców (np. w Szadòłkach kòl Gduńska i w Łãzëcach kòl Gdini) sã pròwdac robionë nowòczasno i robùdowiwónë, ale za pòrà lat jich zabiémota sã skùñczy. Na lokalizacjã nowëch wësëpisków abò wëbùdowanié ùrządzeniów do spòlaniô òdpòdków ni ma zgòdë lëdzy, co mieszkają krótkò nich. Mòle, gdzie leżą industriowé òdpòdci (np. we Wislënce – fòsfògipsë, krótkò Rewë – kùrze z elektroceplowni), zajmują òbéndã 1,6 km². Wiòldzë sã téż problemë z pòzbiwanim sã sztoknicë, jakò pòwstòwò w stolëmnëch tëcznëch chléwach swiniów firmë Prima Food sp. z ò.ò. w gminie Przechlewò. Firma ta równak radzy so baro dobrze z tą sprawã i w 2007 r. ùznelë jã za firmã drëszną òkrážémù, za co dostała nôdgradã w ògłowòpòlsczim kònkùrsu „Firma przëjaznò dlô òkrážégò”.

Pòdòwónë lëczbë tikają sã całégò pòmòrsczegò wòjewództwa. Pòdòwczì z 2005 rokù tikającé Kaszëb wëzdrzalë pòstãpno:

- w regiònie pòwstało 82 493 dam³ industriowégò i kòmunalnégò sztokù, z tegò òstało òbczëszczone 73 495 dam³ (89,1%);
- emisja kùrzowëch zanieczëszczeniów wëniosła 2 345 t, z tegò bëło zmniészónë 2 115,3 t (90,2%);
- emisja gazowëch zanieczëszczeniów wëniosła 31 175 t, z tegò bëło zmniészónë 14 200,6 t (45,7%);
- bëło pòwstałë 944 700 t òdpòdków, z tegò 503 100 t (59,75%) òstało pòddónë òdzwëskaniu, 352 600 ton (37,36%) òstało ùnieszkòdnionë, a 27 200 t (2,88%) bëło szterkòwò magazynowónë;
- òdpòdci dotëchczòs złożónë doszlë do masë 18 978 900 t i zajãlë òbéndã 1,215 km².

Chronienié òkrážégò to nie je le eliminowanié szkòdlëwëch substancji, jaczé pòwstòwalë przez dzejanié człowieka w gòspòdarce. To je téż dzejanié z ùdbã ùtrzymanió, òddòwaniô i zagwësniëniô trëwałégò òbròbianió terenów i bòkadnosc zëwë i nieòzëwionë przërodë. Skùtkã tego je òbjimanié chronienim pamiãtków przërodë, robienié rezerwatów, nôrodnëch i krajòbraznëch parków, wprowadzanié ùstawë ò chronienim gatënków i racjonalnégò wëzwëskiwaniô òkrážégò.

Na Kaszëbach òsoblëwim chronienim sã òbjimónë terenë ò wiëchrzëznie 4 281,95 km². Z ti lëczbë 58,6 km² zajmują rezerwatë, 1 457,5 km² krajòbraznë parczì, a 2 343 km² òbéndë chroniónëch krajòbrazów. 2 088 òbiektów òstało nazwónëch mionama pamiãtków przërodë (pòjedinczé drzewa, karna drzëw, aleje, narzëtowë kamiszca, grotë i jinë).

W nôwikszim stãpniu przëroda je chròniônò w nôrodnëch parkach. Na òpisywónym terenie sã dwa zortë taczich òbiektów: Słowińszi Nòrodny Park ò wiëchrzëznie 186,2 km² (założony 1 stëcznika 1967 r.) i Nòrodny Park „Tëchòlszcë Bòrë” ò wiëchrzëznie 47,9 km² (założony w 1996 r.)

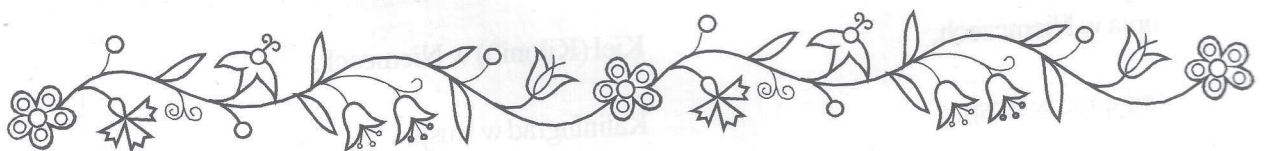
Krajòbraznëch parków je na Kaszëbach ùstanowionëch sëdmë. Sã to parczì: „Dolëzna Słëpi”, Kaszëbsczì Park Krajòbrazny, Nadmòrsczi Park Krajòbrazny, Trójmiesczì Park Krajòbrazny, Wdzydzczì Park Krajòbrazny, Zòbòrsczi Park Krajòbrazny i Tëchòlsczì Park Krajòbrazny. Zarejestrowónë sã na dodòwk 32 òbéndë chròniônëch krajòbrazów (np. „Zdrojowò òbénda Brdë i Wieprzë na wschòd òd Miastka”) i kòl 90 rezerwatów (wezmë na to: „Redłowskò Kãpa”, „Kaczë Łuczczì” i „Cësowò” w Gdini).

W zesëmòwaniu trzeba skònstatowac, że przërodniczë òkrážë Kaszëb, a òsoblewò jegò dzël pòłożony na zòchòd òd Dolëznë Nizawë Wisłë i Trójmiasta, przëtërwaalo w przëmiérzno mało zjinaczony postacy. Przëczëniłë sã do tegò midzë jinyma:

- nié za baro zwëskòwné leżnoscë rozwicò gbùrzeniò (przemòga lëchëch zemiów i wiele terenów ò dosc wiòldzim nadżibie ùrmów dolëznów i spichów grzëpów);
- felënk letkò dostãpnëch, wòznëch dlò gòspòdarczy kòpònëch bògactwów;
- pòłożenié, przez stalata, na przëgrãnczim państwów;
- mòlò gãstwa zalëdzeniò wëchòdajãcò z nòtërnëch i pòliticzno-historicznëch dzejników.

*Groty mechowskie
Mechòwsczé grotë*

V. WSPÓŁPRACA MIĘDZYREGIONALNA V. MIDŽĚREGIÓNALNŌ WESPÓŁROBŌTA

Jedną z form współpracy na szczeblu regionalnym jest współpraca transgraniczna. Na jej rozwój duży wpływ wywarły społeczności lokalne sąsiadujących ze sobą krajów, często w przeszłości skłóconych ze sobą. Początkowa współpraca przygraniczna z biegiem czasu przekształciła się we współpracę transgraniczną. Struktury powstałe w wyniku tego procesu zaczęto nazywać euroregionami.

Województwo pomorskie, w tym i całe Kaszuby, należy do euroregionu Bałtyk. Obejmuje on ponadto część południowej Szwecji, część Litwy i Łotwy, duńską wyspę Bornholm oraz Obwód Kaliningradzki w Rosji. Euroregiony są wspierane i dofinansowywane przez Unię Europejską, między innymi w ramach programu PHARE. Spójność Społeczna i Gospodarcza w ramach PHARE pozwala samorządowcom finansować inwestycje strukturalne. Duże profity dotyczą np. budowy dróg, ochrony środowiska naturalnego, modernizacji przejść granicznych itp.

Formą współpracy na szczeblu lokalnym są kontakty między tak zwanymi **mięscowościami siostrzanymi**. Dobrym przykładem jest Gdynia. Miasto Gdynia na podstawie umów o współpracy miast siostrzanych utrzymuje od wielu lat kontakty z wieloma miastami zagranicznymi. Należą do nich:

Jedną z form współpracy na równi regionalnej jest transgraniczna współpraca. Na jej rozwój wiódźmi cęsk miały mięstné spólęznę w państwach, chtěrne są ze sobą w sąsędstwie, cząsto w przeszłości ze sobą pógóronęch. Zôczątkôwô przęgranicznô wespólrobôta z czasã przeszła w transgraniczną wespólrobôtã. Strukturę úrobionę przez tã zmianã zaczęło sã nazęwac eúroregiónama.

Pòmòrszcę wójewództwò, w tim i calé Kaszëbë, przënólégają do eúroregiónu Bòłtu. Òbjimò òn nadto dzél pôniowęch Szwédów, dzél Lëtwe i Łotwe, dęnszi òstrów Bòrnholm i Òkrąg Kaliningradzcki w Rusji. Eúroregiónë są wspòmógóné i dofinansowiwóné przez Eúropejskã Úniã, midzë jinyma w òbrëmieniach programù PHARE. Jednota spólęznë i gòspòdarcki w PHARE pòzwólò samòrządówcóm finansowac strukturalné inwesticje. Wiòldzë profitë tikają sã np. bùdacji drogów, chronieniò przërodniczégò òkrážégò, robieniò nowòczesnéch grańcznéch przëndzeniów itp.

Fòmã wespólrobôtë na mięstny równi są kòntaktë midzë tzw. **partnersczima mięscowòscama**. Dobrim przëmiarã je tu Gdiniò. Miasto Gdiniò na pòspòdlim dogòdënków ò wespólrobòce partnersczich miast útrzymiwò òd wiele lat kòntaktë z wiele zagrańcznyma miastama. Przënólégają do nich:

Karlskrona w Szwecji,

Karlskróna w Szwédach,

Kristiansand w Norwegii,

Kristiansand w Norwesczi,

Aalborg w Danii,

Álbörg w Dęnszczi,

Kotka w Finlandii,

Kòtka w Fińsczi,

Plymouth w Wielkiej Brytanii,

Plymouth w Wiòldzi Brëtanii,

Brooklyn i Seattle w Stanach Zjednoczonych, Brooklyn i Seattle w Zjednónęch Krajach,

Baranowicze na Białorusi,

Baranawicze na Biòlorusji,

Kłajpeda na Litwie,

Kłajpèda na Lëtwie,

Kilonia w Niemczech,

Kiel (Kiloniò) w Niemcach,

Kaliningrad w Rosji,

Kaliningrad w Rusji,

Liepaja na Łotwie,

Liepāja na Ūotwie,

Kunda w Estonii,

Kūnda w Estōnii,

Związek Wybrzeża Opalowego we Francji,

Zrzesz. Òpalowégò Ūbrzegù we Francji,

Haikou w Chinach.

Haikoù w Chinach.

Współpraca z poszczególnymi miastami dotyczy wielu dziedzin, z których jako najważniejsze należy wymienić gospodarkę komunalną, mały biznes, budownictwo komunalne, ochronę środowiska, opiekę społeczną, komunikację, edukację, sport i turystykę.

Do najważniejszych osiągnięć dotychczasowych kontaktów należy zaliczyć:

- * uruchomienie linii promowej łączącej Gdynię z Karlskroną – umożliwiła ona zwiększenie ruchu turystycznego między Polską a Szwecją;
- * powstanie World Trade Center Gdynia (działającego tylko przez dwa sezony);
- * zorganizowanie igrzysk miast siostrzanych;
- * kontakty grup kulturalnych (festiwale, wystawy, konkursy);
- * kontakty między mieszkańcami skupionymi w działających w mieście organizacjach: Stowarzyszenie Gdynia – Seattle, Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Brytyjskiej Gdynia – Plymouth, Stowarzyszenie Miłośników Baranowicz i okolic.

Miasto Gdynia dużą wagę przywiązuje do kontaktów z dawnymi terenami kresowymi, niosąc pomoc materialną placówkom oświatowym (polskim szkołom na Litwie), placówkom służby zdrowia (leki) i placówkom kulturalnym (w 1994 r. otwarto Dom Polski w Baranowiczach).

Wykaz pozostałych miejscowości naszego regionu, które zawarły umowy partnerskie z miejscowościami za granicą prezentuje tabela XXI.

Wespõlrobõta z kõnkrētnyma miastama tikõ sã wiele õbrēmīõw, z jaczich jakno nõwõžniēsžã trzeba wēmīēniē kõmūnalnã gõspõdarkã, mõli biznes, kõmūnalnã bũdowiznã, chronieniē õkrãžēgõ, õglõwã õpiekã, łączbã, wēchõwaniē, szpõrt i turistikã.

Do nõwõžniēsžich zwēskwõw dotēchczõsnēch kõntaktõw trzeba zarechõwac:

- rēszeniē promõwē linii, parłãczãcy Gdiniã z Karlskrõnã, chtērna ùmõžniła zwikszeniē turisticzny rēsnotē midžē Põlskã a Szwēdama;
- põwstaniē World Trade Center Gdiniõ (dzejãlo le przez dwa sezõnē);
- zõrganizowaniē jigrõw partnersczich miast;
- kõntaktē kũlturnēch karnõw (festiwale, wēstõwczī, kõnkũrsē);
- kõntaktē midžē mieszkãncama zebrõnyma w organizacjach, jacžē dzejajã w miesce: Stowõra Gdiniõ Seattle, Zdrēsžēna Pržējõcelstwa Põlskõ-Brētańszēgõ Gdiniõ – Plymouth, Stowõra Lubõtnikõw Baranawiczõw i õkõlégõ.

Miasto Gdiniõ wiõlgã wõgę przēklõdõ do kõntaktõw z dõwnyma kõlgrańcznyma terenama i przēchõdõ z põmõcã materialnã edukacijõwim charwatēniõm (põlsczim szkõlõm na Lētwie), charwatēniõm sžũbē zdrowiēgõ (lēczi) i kũlturnym charwatēniõm (w 1994 r. õstało õtemklē Põlscžē Dodõm w Baranawiczach).

Wēkõz zaõstałēch miēsowõscy naszēgõ regiõnu, chtērne põdpisałē partnersczē dogõdēnczi z miēsowõscama za grańcã, przedstõwiõ tõbela XXI.

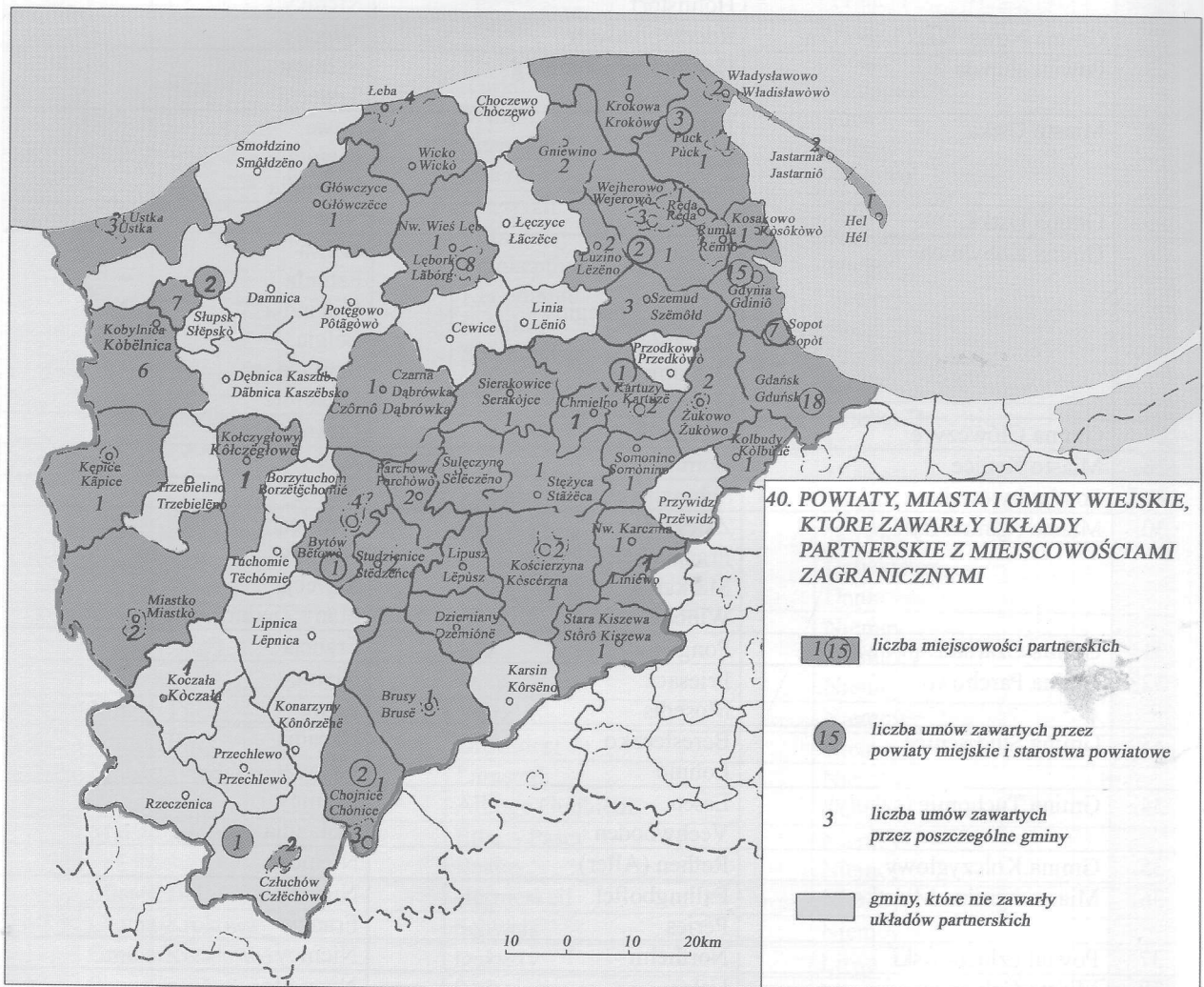
Tabela XXI. Jednostki administracyjne Kaszub, które zawarły umowy partnerskie z miejscowościami zagranicznymi (listę siostrzanych miast Gdyni zamieszczono na str. 148)

Tõbela XXI. Administracyjnõ jednotõ na Kaszëbach, chtërne pòdписаłë partnersczé dogòdënczi z zagrańcznoma miejscowòscama (lista partnerskich miast Gdini je na str. 148)

L.p. Nr	Jednostka administracyjna Administracyjnõ jednota	Miejscowość partnerska Partnersczé miejscowòscë	Kraj Kròj
1.	Miasto Gdańsk	Astana Barcelona Brema Cleveland Helsingør Kaliningrad Kalmar Marsylia Nicea Odessa Rotterdam Rouen Sefton St. Petersburg Turku Wilno Szanghaj Palermo	Kazachstan Hiszpania Niemcy USA Dania Rosja Szwecja Francja Francja Ukraina Holandia Francja Wielka Brytania Rosja Finlandia Litwa Chiny Włochy
2.	Miasto Sopot	Naestved Ratzeburg Frankenthal Karlshamn Peterhof Southend-on-Sea Ashkelon	Dania Niemcy Niemcy Szwecja Rosja Wielka Brytania Izrael
3.	Miasto Słupsk	Carlisle Vantaa Flensburg Archangielsk Bari Buchara Vordingborg	Wielka Brytania Finlandia Niemcy Rosja Włochy Uzbekistan Dania
4.	Powiat pucki	Trier-Saarburg Konz Stein	Niemcy Niemcy Niemcy
5.	Miasto Puck	Konz	Niemcy
6.	Gmina Puck	Oldendorf	Niemcy
7.	Miasto Władysławowo	Lamsted Allinge Gudhiem	Niemcy Dania
8.	Miasto Jastarnia	Elbe – Pasey Baabe	Niemcy Niemcy
9.	Miasto Hel	Hermeskeil	Niemcy
10.	Gmina Krokowa	Schweis	Niemcy
11.	Gmina Kosakowo	Dukszty	Litwa
12.	Powiat wejherowski	Święciany Iwanofrankowsk Helmstedt	Litwa Ukraina Niemcy
13.	Miasto Wejherowo	Rouen Tyresö	Francja Szwecja
14.	Gmina Wejherowo	Pagiry	Litwa
15.	Miasto Rumia	gm. Hultsfred Święciany	Szwecja Litwa
16.	Miasto Reda	Waldbronn Awizenie	Niemcy Litwa

17.	Gmina Luzino	Stolzenau Turgiele	Niemcy Litwa
18.	Gmina Gniewino	Willebroek Malchow	Niemcy Niemcy
19.	Gmina Szemud	Varena Turgiele Rouen	Litwa Litwa Francja
20.	Miasto Lębork	Lauenburg/Elba Dudelange Manom Agnore Kretinga Turda Gummersbach Sokal	Niemcy Luksemburg Francja Włochy Litwa Rumunia Niemcy Ukraina
21.	Miasto Łeba	Borgholm Zelenogradsk Jodoigne Neringa Hohnstorf	Szwecja Rosja Estonia Litwa Niemcy
22.	Gmina Nowa Wieś Lęborska	Roccaspinalveti	Włochy
23.	Powiat słupski	Herzogtum Launburg Kronoberg	Niemcy Szwecja
24.	Miasto Ustka	Palanga Kappeln Endhuizent	Litwa Niemcy Holandia
25.	Gmina Ustka	Anklam	Niemcy
26.	Gmina Kobylnica	Valka Valga Undenkaupungin Durbuy Osthannors Oremattila	Łotwa Estonia Finlandia Belgia Szwecja Finlandia
27.	Gmina Głównyzyce	Szatarniki	Litwa
28.	Miasto Kępice	Bomlitz	Niemcy
29.	Powiat bytowski	Schmalkalden-Meiningen	Niemcy
30.	Miasto i gmina Bytów	Zaleszczyki Frankenberg Markaryd Winona	Ukraina Niemcy Szwecja Stany Zjednoczone
31.	Gmina Czarna Dąbrówka	Pongbaud	Francja
32.	Gmina Parchowo	Friesack Mosedis	Niemcy Litwa
33.	Gmina Studzienice	Beresteczko Lohme	Ukraina Niemcy
34.	Gmina Tuchomie (szkoły)	Essen Veehwooden	Niemcy Holandia
35.	Gmina Kołczygłowy	Rethen (Aller)	Niemcy
36.	Miasto i gmina Miastko	Fallingboftel Peries	Niemcy Francja
37.	Powiat człuchowski	Northeim	Niemcy
38.	Miasto Człuchów	Uslar Conches	Niemcy Francja
39.	Gmina Koczała	Batsaarow	Niemcy
40.	Powiat chojnicki	Korsuń Szewczenkowski Ludwigslust	Ukraina Niemcy
41.	Miasto Chojnice	Emsdetten Mozyr Bayeux	Niemcy Białoruś Francja
42.	Gmina Chojnice	Beli Monastir	Chorwacja
43.	Miasto i gmina Brusy	Gros-Lasch	Niemcy

44.	Powiat kościerski	Marburg-Biedenkopf	Niemcy
45.	Gmina Kościerzyna	Colbe	Niemcy
46.	Miasto Kościerzyna	Lüsen	Włochy
47.	Gmina Nowa Karczma	Parsau	Niemcy
48.	Gmina Liniewo	Ebsdorfergrund	Niemcy
49.	Gmina Stara Kiszewa	Lunthal	Niemcy
50.	Gmina Dziemiany	Lohra Kalosch	Niemcy Węgry
51.	Powiat kartuski	Schwerin	Niemcy
52.	Miasto i gmina Kartuzy	Duderstadt Caissargues	Niemcy Francja
53.	Gmina Żukowo	Wendelstein Saint-Junien	Niemcy Francja
54.	Gmina Chmielno	Loikum	Niemcy
55.	Gmina Sierakowice	Saint-Ghislin	Francja
56.	Gmina Somonino	Langebaek	Dania
57.	Gmina Steżyca	Egebjerg	Dania
58.	Gmina Kolbudy	Uffenheim	Niemcy

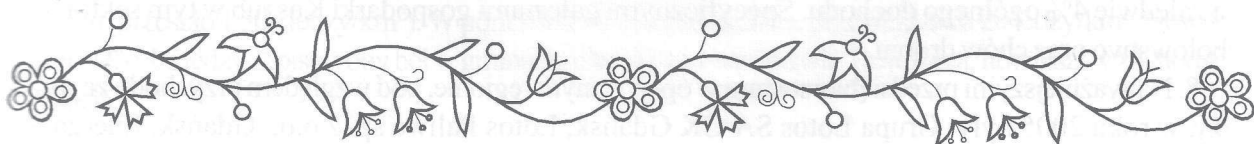

Mapa 40. Powiaty, miasta i gminy wiejskie, które zawarły układy partnerskie z miejscowościami zagranicznymi

Kôrta 40. Pòwiatè, miastà i wsowé gminè, chtèrne pòdpisalè partnersczé dogòdènczi z zagranicznymi mòlami.

Z przedstawionych danych wynika, że najczęściej miejscowości partnerskich znajduje się w Niemczech (51) oraz we Francji i na Litwie (po 15). Kolejne miejsca zajmują: Szwecja (9), Dania (7), Rosja i Ukraina (po 6), Finlandia i Włochy (po 5), Wielka Brytania i Stany Zjednoczone (po 4), Estonia i Holandia (po 3), Białoruś, Chiny i Łotwa (po 2), Norwegia, Chorwacja, Luksemburg, Rumunia, Węgry, Belgia, Uzbekistan, Izrael, Hiszpania i Kazachstan (po 1).

Z przedstawionych poddówków je widzec, że nôwicy partnersczich miejscowòscy je w Niemcach (51) a we Francji i na Lëtwie (pò 15). Rézny place zajmaja: Szwédë (9), Dëńskò (7), Rusjò i Ùkrajinskò (pò 6), Fińskò i Italskò (pò 5), Wiòlgò Brëtaniò i Zjednóné Kraje (pò 4), Estóniò i Hòlandiò (pò 3), Biòlorusjò, Chinè i Łotwa (pò 2), Norweskò, Chòrwacja, Luksembùrg, Rumùniò, Wãgrè, Belgiò, Ùzbekistón, Jizrael, Szpaniò i Kazachstón (pò 1).

VI. PODSUMOWANIE

VI. ZESĚMÒWANĖ

1. Współczesne Kaszuby obejmują zachodnią część województwa pomorskiego. W ich obrębie możemy wyróżnić **Kaszuby etniczne**, na których ludność o kaszubskim rodowodzie stanowi w poszczególnych gminach co najmniej 30% miejscowego społeczeństwa, oraz **Kaszuby historyczne**, które lokalna społeczność kaszubska zasiedlała jeszcze 200 lat temu i na które ponownie napłynęła po II wojnie światowej.

2. Kaszuby etniczne obejmują w całości powiaty pucki, kartuski i miasto Gdynię, większość obszaru powiatów wejherowskiego, lęborskiego, bytowskiego, kościerskiego i chojnickiego oraz niewielkie fragmenty powiatów człuchowskiego, gdańskiego (z siedzibą w Pruszczu Gdańskim) i miasta Gdańsk. Zajmują one obszar 7 009 km². Zamieszkiwało je w 2005 roku 848 426 osób, z czego, w świetle przeprowadzonych badań 481 154 stanowią Kaszubi i osoby z częściowym rodowodem kaszubskim (56,76% populacji).

3. Kaszuby historyczne obejmują powiat słupski i miasto Słupsk, zachodnią część powiatu bytowskiego, większość obszaru miast Gdańsk, miasto Sopot oraz fragmenty powiatów lęborskiego, wejherowskiego, człuchowskiego i gdańskiego. Zajmują one obszar 4 759 km². Zamieszkiwało tu w 2005 roku 769 954 osób, z czego Kaszubi i osoby z częściowym rodowodem kaszubskim stanowili 10,73% populacji (82 630 osób).

4. Pod względem fizycznogeograficznym Kaszuby znajdują się w obrębie Półwyspu Południowo-bałtyckiego i Pojezierza Południowobałtyckiego. Występują tu różnorodne formy terenu: akumulacji lądowej i wodnolądowej, eoliczne, erozji i akumulacji rzecznej, erozji rzecznołądowej, jeziorne, abrazji i akumulacji morskiej. Najwyższym wzniesieniem jest Wieżyca (329 m n.p.m.). Głównymi bogactwami naturalnymi są: sól kamienna i potasowa (nieeksploatowane), ropa naftowa i gaz ziemny, skały użytkowe (piaski, żwiry, gliny) i bursztyn. Dominują gleby biellicowe i pseudobiellicowe. Podobnie jak w całej Polsce występuje tu klimat umiarkowany – przejściowy między morskim a lądowym, przy czym nad morzem amplitudy temperatury są dużo mniejsze niż w głębi ądu. Charakterystycznym elementem hydrograficznym obszaru Kaszub są liczne jeziora polodowcowe oraz duże jeziora przybrzeżne. Kaszuby cechuje duża lesistość. 41,5% ich obszaru zajmują lasy, głównie sosnowe. Charakterystycznym elementem florystycznym, związanym z klimatem morskim i podłożem gliniastym są lasy bukowe i mieszane – bukowe z dębem i grabem, a w strefie nadmorskiej, gdzie piaski są przesycone solą – roślinność słonolubna (halofityczna).

5. Na terenie Kaszub znajduje się 14 powiatów, a w ich obrębie 17 gmin miejskich, 6 gmin miejsko-wiejskich i 50 gmin wiejskich. Wchodzą one w skład podregionów: słupskiego, gdańskiego i Gdańsk - Gdynia - Sopot.

6. Kaszuby w 2005 roku zamieszkiwało 1 618 380 osób, z czego 564 164 (34,86% populacji) stanowiły osoby o pełnym lub częściowym rodowodem kaszubskim. Współczynnik przyrostu naturalnego (2‰) należał do najwyższych w Polsce. Najwięcej ludności (65,44%) pracowało w sferze usług nieprodukcyjnych. Stopa bezrobocia rejestrowanego osiągnęła 22,7%, przy czym w powiatach bytowskim i człuchowskim przekraczała 30% a w Trójmieście była niższa niż 10%. Ludność koncentrowała się głównie w Trójmieście i okolicach (ponad 1 500 osób/km²). W kilku gminach zachodnich nie przekraczała 20 osób/km². Największy wzrost liczby ludności notowano w gminach sąsiadujących z Trójmiastem, największy w gminach zachodnich.

7. Dominującą dziedziną gospodarki regionu są usługi oraz przemysł i budownictwo. Usługi dostarczyły w 2005 roku około 66% dochodu Kaszub, a przemysł i budownictwo 30%. Pierwszy sektor – rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo – odgrywa znacznie mniejszą rolę, gdyż dostarcza zaledwie 4% ogólnego dochodu. Specyficznymi gałęziami gospodarki Kaszub w tym sektorze są rybołówstwo oraz chów drobiu.

8. Najważniejszymi przedsiębiorstwami w opisywanym regionie, pod względem przychodu ze sprzedaży, w roku 2005 były: Grupa Lotos SA GK Gdańsk, Lotos Paliwa sp. z o.o., Gdańsk, Energa SA

Koncern Energetyczny Gdańsk, Stocznia Gdynia SA GK Gdynia i Gdańska Stocznia Remontowa SA GK, Gdańsk. Najlepsze wyniki netto osiągały natomiast firmy: Grupa Lotos SA GK Gdańsk, Energa SA Koncern Energetyczny Gdańsk, Multimedia Polska sp. z o.o. GK, Gdynia, Elektrociepłownia Wybrzeże SA Gdańsk, Poldanor SA Przechlewo, LPP SA GK Gdańsk, BCT – Bałtycki Terminal Kontenerowy GK, Gdynia.

9. Charakterystycznymi dziedzinami gospodarki Kaszub są transport morski, rybołówstwo i turystyka. Największe przeładunki wykazuje port w Gdańsku, największe dochody – port w Gdyni. Turystyci odwiedzają głównie Trójmiasto oraz miejscowości nadmorskie.

10. Na Kaszubach w szerokim zakresie chroni się przyrodę. Znajdują się tu dwa parki narodowe, siedem parków krajobrazowych, 32 obszary chronionego krajobrazu, blisko 90 rezerwatów i liczne pomniki przyrody.

11. Mieszkańcy Kaszub uczestniczą we współpracy międzyregionalnej. Poszczególne powiaty i gminy nawiązały kontakty z licznymi jednostkami administracyjnymi w 26 krajach.

1. Dzysdniowé Kaszëbë òbjimają zòchòdny dzél pòmòrszczégò wòjewództwa. W jich òbrëmienim mòże wëapartnic **etniczné Kaszëbë**, na chtërnëch lëdze ò kaszëbsczim pòchòdzenim robią w òsobnëch gminach przënòmni 30% miestny spòlëznë, i **historicznë Kaszëbë**, jaczé miestnò kaszëbskò spòlëzna zamieszkiwa jesz 200 lat temú i na chtërne znòw przëcygna pò II swiatowi wòjnie.

2. Etnicznë Kaszëbë òbjimają w całoscë pòwiôt pùcczi, kartësczi i miasto Gdiniã, wikszosc òbéndë pòwiôtów wejerowuszczégò, lãbòrszczégò, bëtowuszczégò, kòscérczczégò i chòniczczégò, jak téz niewiòldzé dzélë pòwiôtów czlëchòuszczégò, gduńuszczégò (z sedzbą w Pruszczu) i téz miasta Gduńsk. Zajimają òne òbéndã 7 009 km². Mieszkało tu w 2005 rokù 848 426 lëdzy, z tegò, pòdług przeprowadzonëch badérowaniów, 481 154 to Kaszëbi i lëdżë ò dzélowò kaszëbsczim pòchòdzenim (56,76% zalëdzeniò).

3. Historicznë Kaszëbë òbjimają slëpsczi pòwiôt i miasto Slëpskò, zòchòdny dzél pòwiatu bëtowuszczégò, wikszosc òbéndë miasta Gduńsk, miasto Sopòt i dzélë pòwiôtów lãbòrszczégò, wejerowuszczégò, czlëchòuszczégò i gduńuszczégò. Zajimają òne òbéndã 4 759 km². Mieszkało tu w 2005 rokù 769 954 lëdzy, z czegò Kaszëbi i lëdżë ò dzélowò kaszëbsczim pòchòdzenim to 10,73% zalëdzeniò (82 630 lëdzy).

4. Z pòdrzatkù fizycznogèograficznégò Kaszëbë są w òbrëmienim Pòlniowòbòłtowégò Ùbrzegù i Pòlniowòbòłtowégò Pòjezerzò. Są tu wielezortowé fòrmë terenu: lodofòłtowi i wòdnolodofòłtowi akùmùlacji, nawióne przez wiater, erozji i rzëczny akùmùlacji, rzëcznolodofòłtowi erozji, jezórny, abrazji i mòrszczi akùmùlacji. Nòwëszã grzëpã je Wieżëca (329 m n.r.m. – nad równiã mòrza). Nòwòzniészima nòtërnyma bògactwama są: kamianò i kaliowò sól (niewëzwëskóné), sëri òlëj i zemny gaz, òksëpòwé sërowinë (piòsczi, czisë, glënë) i bursztin. Nòwicy je zemiów bielëcowëch i pseùdobielëcowëch. Jistno jak w całi Pòlsce wëstãpiwò tu klimat letny, przechòdny midzë mòrszczim i lãdowim, przë tim nad mòrzã òdchëłoscë temperaturë są wiele mniészé jak dali na lãdze. Apartnym hydrograficznym elementã òbéndë Kaszëb są wielnë pòlodofòłtowé jezora i wiòldzé jezora kòlmòrszczé. Na Kaszëbach je wiòlgò lasowatosc. 41,5% wiëchrzëznë zajimają lasë, colemãlo chòjnë. Apartnym elementã roscënicznowym, sparlãczonym z mòrszczim klimatã i glëniastim spòdkã, są bükowé i miészóné lasë: bükowé z dãbã i gròbkã, a w nadmòrszczim pasu, gdzie piòsczi są przeszlé solã – roscëniczna słonolubnò (halofiticznò).

5. Na Kaszëbach je 14 pòwiôtów, a w nich 17 miastowëch gminów, 6 miastowò-wsowëch gminów i 50 wsowëch gminów. Są òne w skłãdze pòdregiònów: slëpsczi, gduńsczi i Gduńsk – Gdiniò – Sopòt.

6. Na Kaszëbach w 2005 rokù mieszkało 1 618 380 lëdzy, z tegò 564 164 (34,86% zalëdzeniò) to lëdżë w całoscë abò dzélowò z kaszëbsczim pòchòdzenim. Wspòldzejnik nòtërnégò przërostu (2‰) bëł nòwëszy w Pòlsce. Nòwicy lëdzy (65,44%) robiło w sferze nieproduktiwnych ùslëgów. Wiòlgòsc rejestrowóny bezrobòczëznë doszła do 22,7%, przë tim w pòwiatach bëtowuszczim i czlëchòuszczim przewëszsziwa 30%, a w Trójmiesce bëła niészò jak 10%. Nòwicy lëdzy kòncentrowãło sã w Trójmiesce i òkòlim (przeszò 1 500 lëdzy/km²). W pòrà zòchòdnych gminach nie przewëszsziwa 20 lëdzy/km². Nòwikszy przërost lëczbë lëdzy zapisywóny bëł w gminach, chtërne są w sãsedztwie Trójmiasta, nòwikszy w zòchòdnych gminach.

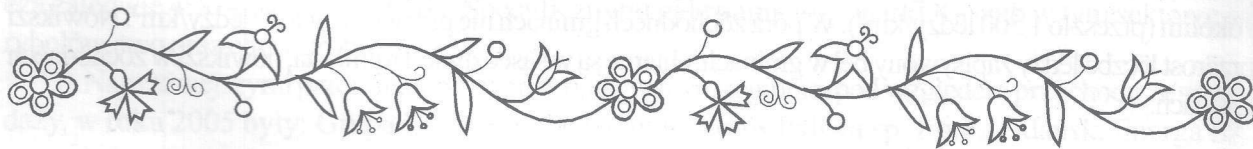
7. Plónã gòspòdarczy, chtërna panëje w regiõnie, sã ùslëdзи, industria i bùdowizna. Ùslëdзи dałë w 2005 rokù kòl 66% zwëskù Kaszëb, a industria i bùdowizna 30%. Pierszi sektor – gbùrzenië, jachtarstwò, lasëzna, rëbitwa i rëbaczenië – mò wiele mniészë znaczenië, bò dôwò knap 4% òglowégò zwëskù. Specyficznã dzëlamã gòspòdarczy Kaszëb w tim sektorze sã rëbitwa i chòwanië ptòszëznë.

8. Nòwòznieszima firmã w òpisywònym regiõnie, źle jidze ò wżãtk z przedòwkù, w 2005 rokù bëlë: Karno Lotos SA GK Gduńsk, Lotos Òpòłë sp. z ò.ò., Gduńsk, Energa SA Kòncern Energeticzny Gduńsk, Stocznio Gdiniò SA GK Gdiniò i Gduńskò Remòntowò Stocznio SA GK Gduńsk. Do nòlepszych zwësków netto doprzëszlë za to firmë: Karno Lotos SA GK Gduńsk, Energa SA Kòncern Energeticzny Gduńsk, Mùltimedia Pòlskò sp. z ò.ò. GK Gdiniò, Elektroceplownio Ùbrzëzë SA Gduńsk, Pòldanor SA Przechlewò, LPP SA GK Gduńsk, BCT – Bòłtëcczi Terminal Kòntenerowi GK Gdiniò.

9. Na Kaszëbach apartnymã òbrëmiamã gòspòdarczy sã: mòrsczi transpòrt, rëbitwa i turystika. Pòrt w Gduńsku mò nòwikszë przeladënczi, a pòrt w Gdini nòwikszë zwësczi. Turiscë nawiedzajã colemã Trójmiasto i mòle kòl morza.

10. Na Kaszëbach je w szeroczim zòkrãzim chòroniò przëroda. Sã tu dwa nòrodne parczi, sëdmë kròjòbraznëch parków, 32 òbëndë chronieniò kròjòbrazów, kòl 90 rezerwatów i wiele pamiãtków przërodë.

11. Mieszkańcë Kaszëb sã aktywny w midzëregiònalny wespółrobòce z 26 krajãma. Kònkretne pòwiãtë i gminë sã w łączbie z wiele administracyjnymã jednotãma.

VII. LITERATURA

1. Aksamit Bożena, 2006, *Wyrasta las wiatraków*, „Gazeta Wyborcza”. Trójmiasto, 7 sierpnia 2006.
2. *Atlas geologiczno-strukturalny południowej części Morza Bałtyckiego*, 1979, Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa.
3. Augustowski B., 1969, *Środowisko geograficzne województwa gdańskiego w zarysie*, WSP, Gdańsk.
4. Borzyszkowski J., Mordawski J., Treder J., 1999, *Historia, geografia, język i piśmiennictwo Kaszubów*, Wydawnictwo M. Rożak przy współpracy z Instytutem Kaszubskim, Gdańsk;
5. Chrzan M., Tusk M., 2006, *Gdański port lotniczy czeka na milionowego pasażera*, „Gazeta Wyborcza”. Trójmiasto, 27 marca 2006.
6. Drwal J. (red.), 1982, *Wykształcenie i organizacja sieci hydrograficznej jako podstawa oceny struktury odpływu w terenach młodoglacjalnych*, „Zeszyty Naukowe UG”, Seria rozprawy i monografie, nr 33, Gdańsk.
7. Drwal J., 2002, *Wody delty Wisły, część wschodnia*, praca zbiorowa pod red. J. Drwala, GTN, Gdańsk.
8. Dulczewski Z., 1970, *Nowe społeczeństwo na Pomorzu Zachodnim*, [w:] *Ziemie Zachodnie w polskiej literaturze socjologicznej*. Wybór tekstów, A. Kwilecki, Poznań.
9. *Elektrownia Wodna Żarnowiec – modernizacja zbiornika górnego*, 2006, „Rzeczypospolita”, 21 listopada 2006.
10. Ellwart J., 2003, *Kaszuby. Przewodnik turystyczny*, Region, Gdynia.
11. Galon R., 1972, *Główne etapy tworzenia się rzeźby Niżu Polskiego*, R. Galon (red.). *Geomorfologia Polski*, Tom 2, PWN, Warszawa.
12. Jabłoński A., 1998, *Wędrówki po Kaszubach. Od Gdyni po Hel*, Wydawnictwo Szos, Gdynia.
13. *KASZĚBĚ. Pojezierze Kaszubskie* [Pierwsza mapa po kaszubsku], 2002, Carta Blanca, Warszawa
14. Klamann E., Rzymowski S., Skupowa J., Szukalski J., 2002, *Kaszuby. Leksykon geograficzny*, Oficyna Czac, Gdańsk.
15. Kondracki J., 1994, *Geografia Polski. Mezoregiony fizycznogeograficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
16. *Mały Rocznik Statystyczny*, 1939.
17. Marsz A., 1963, *O rozcięciach erozyjnych krawędzi Pradoliny Kaszubskiej między Gdynią a Redą*, [w:] *Badania fizjograficzne nad Polską zachodnią*, t. XIII, Poznań.
18. Mojski J. E., 1968, *Zarys stratygrafii zlodowacenia północnopolskiego (bałtyckiego) w północnej i środkowej części Polski. Ostatnie zlodowacenie skandynawskie w Polsce*, „Prace Geogr.” IG PAN, 74, Warszawa.
19. Mordawski J., 1996, *Geografia województwa gdańskiego*, Wydawnictwo M. Rożak, Gdańsk.
20. Mordawski J., 2005, *Statystyka ludności kaszubskiej. Kaszubi u progu XXI wieku*, Instytut Kaszubski, Gdańsk.
21. Mordawski J. (red.), *Gdyńscy Kaszubi*, 2006, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Oddział w Gdyni przy współpracy z Instytutem Kaszubskim, Wydawnictwo Rost, Banino.
22. *Największe firmy Pomorza*, 2006, „Rzeczypospolita”, 14 listopada 2006.
23. *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Powszechny Spis Rolny 2002. Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich. Województwo pomorskie*, Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk 2003.
24. Netka K., 2006, *Energia z głębin Ziemi*, „Dziennik Bałtycki”, 5 września 2006.
25. Netka K., 2005, *Pomorze na gazie*, „Dziennik Bałtycki”, 29 grudnia 2005.
26. Obracht-Prondzyński C., 2002, *Kaszubi. Między dyskryminacją a regionalną podmiotowością*, Instytut Kaszubski, Uniwersytet Gdański, Gdańsk.

VII. LITERATURA

1. Aksamit Bożena, 2006, *Wyrasta las wiatraków*, „Gazeta Wyborcza”. Trójmiasto, 7 sierpnia 2006.
2. *Atlas geologiczno-strukturalny południowej części Morza Bałtyckiego*, 1979, Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa.
3. Augustowski B., 1969, *Środowisko geograficzne województwa gdańskiego w zarysie*, WSP, Gdańsk.
4. Borzyszkowski J., Mordawski J., Treder J., 1999, *Historia, geografia, język i piśmiennictwo Kaszubów*, Wydawnictwo M. Rożak przy współpracy z Instytutem Kaszubskim, Gdańsk;
5. Chrzan M., Tusk M., 2006, *Gdański port lotniczy czeka na milionowego pasażera*, „Gazeta Wyborcza”. Trójmiasto, 27 marca 2006.
6. Drwał J. (red.), 1982, *Wykształcenie i organizacja sieci hydrograficznej jako podstawa oceny struktury odpływu w terenach młodoglacjalnych*, „Zeszyty Naukowe UG”, Seria rozprawy i monografie, nr 33, Gdańsk.
7. Drwał J., 2002, *Wody delty Wisły, część wschodnia*, praca zbiorowa pod red. J. Drwala, GTN, Gdańsk.
8. Dulczewski Z., 1970, *Nowe społeczeństwo na Pomorzu Zachodnim*, [w:] *Ziemie Zachodnie w polskiej literaturze socjologicznej*. Wybór tekstów, A. Kwilecki, Poznań.
9. *Elektrownia Wodna Żarnowiec – modernizacja zbiornika górnego*, 2006, „Rzeczpospolita”, 21 listopada 2006.
10. Ellwart J., 2003, *Kaszuby. Przewodnik turystyczny*, Region, Gdynia.
11. Galon R., 1972, *Główne etapy tworzenia się rzeźby Niżu Polskiego*, R. Galon (red.). *Geomorfologia Polski*, Tom 2, PWN, Warszawa.
12. Jabłoński A., 1998, *Wędrowki po Kaszubach. Od Gdyni po Hel*, Wydawnictwo Szos, Gdynia.
13. *KASZĚBĚ. Pojezierze Kaszubskie* [Pierwsza mapa po kaszubsku], 2002, Carta Blanca, Warszawa
14. Klamán E., Rzymowski S., Skupowa J., Szukalski J., 2002, *Kaszuby. Leksykon geograficzny*, Oficyna Czac, Gdańsk.
15. Kondracki J., 1994, *Geografia Polski. Mezoregiony fizycznogeograficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
16. *Mały Rocznik Statystyczny*, 1939.
17. Marsz A., 1963, *O rozcięciach erozyjnych krawędzi Pradoliny Kaszubskiej między Gdynią a Redą*, [w:] *Badania fizjograficzne nad Polską zachodnią*, t. XIII, Poznań.
18. Mojski J. E., 1968, *Zarys stratygrafii zlodowacenia północnopolskiego (bałtyckiego) w północnej i środkowej części Polski. Ostatnie zlodowacenie skandynawskie w Polsce*, „Prace Geogr.” IG PAN, 74, Warszawa.
19. Mordawski J., 1996, *Geografia województwa gdańskiego*, Wydawnictwo M. Rożak, Gdańsk.
20. Mordawski J., 2005, *Statystyka ludności kaszubskiej. Kaszubi u progu XXI wieku*, Instytut Kaszubski, Gdańsk.
21. Mordawski J. (red.), *Gdyńscy Kaszubi*, 2006, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Oddział w Gdyni przy współpracy z Instytutem Kaszubskim, Wydawnictwo Rost, Banino.
22. *Największe firmy Pomorza*, 2006, „Rzeczpospolita”, 14 listopada 2006.
23. *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Powszechny Spis Rolny 2002. Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich. Województwo pomorskie*, Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk 2003.
24. Netka K., 2006, *Energia z głębin Ziemi*, „Dziennik Bałtycki”, 5 września 2006.
25. Netka K., 2005, *Pomorze na gazie*, „Dziennik Bałtycki”, 29 grudnia 2005.
26. Obracht-Prondzyński C., 2002, *Kaszubi. Między dyskryminacją a regionalną podmiotowością*, Instytut Kaszubski, Uniwersytet Gdański, Gdańsk.

VIII. SPIS MAP, TABEL I WYKRESÓW

VIII. SPISĚNK KÔRTÓW, TÔBELÓW I DIAGRAMÓW

- Mapy
1. Położenie geograficzne, podział i granice Kaszub
 2. Przeszłość geologiczna obszaru Kaszub
 3. Mapa geomorfologiczna Kaszub
 4. Ukształtowanie powierzchni Kaszub
 5. Podział regionalny obszaru Kaszub
 6. Bogactwa mineralne Kaszub
 7. Typy gleb
 8. Klasyfikacja bonitacyjna gruntów ornyc
 9. Izotermy stycznia
 10. Izotermy lipca
 11. Roczne sumy opadów
 12. Wody powierzchniowe Kaszub
 13. Główne obszary leśne
 14. Lesistość
 15. Podział regionalny Pobrzeża Kaszubskiego
 16. Podział regionalny Pojezierza Kaszubskiego
 17. Podział administracyjny na obszarze Kaszub
 18. Odsetek Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim wg gmin (2005 r.)
 19. Liczba Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim wg gmin (2005 r.)
 20. Odsetek Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim znających rodzimy język (2005 r.)
 21. Odsetek Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim posługujących się językiem kaszubskim codziennie i bardzo często (2005 r.)
 22. Przyrost naturalny na 1 000 osób w poszczególnych gminach Kaszub (2005 r.)
 23. Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg gmin (2005 r.)
 24. Gęstość zaludnienia na 1 km²
 25. Miasta na Kaszubach
 26. Główne kierunki migracji na Kaszubach po II wojnie światowej
 27. Saldo migracji na Kaszubach w roku 2005
 28. Warunki agroekologiczne na Kaszubach w skali 100-punktowej
 29. Odsetek gruntów ornyc w poszczególnych powiatach Kaszub (2002 r.)
 30. Uprawa zbóż wg gmin (2002 r.)
 31. Uprawa ziemniaków wg gmin (2002 r.)
 32. Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych w sztukach (a. Bydło, b. Trzoda chlewna) (2002 r.)
 33. Pogłowie trzody chlewnej wg gmin (2002 r.)
 34. Pogłowie drobiu wg gmin (2002 r.)
 35. Porty i przystanie rybackie na Kaszubach
 36. Przemysł i budownictwo na Kaszubach
 37. Sieć transportowa Kaszub
 38. Główne obszary i ośrodki krajoznawczo-turystyczne na Kaszubach (2005 r.)
 39. Ochrona przyrody na Kaszubach
 40. Powiaty, miasta i gminy wiejskie, które zawarły układy partnerskie z miejscowościami zagranicznymi